

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням Рахункової палати
від 12.04.2016 № 7-3

ЗВІТ

**про результати аналізу стану виконання рекомендацій
Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського
фонду "Укриття"**

Київ 2016

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	3
ПРЕАМБУЛА	5
ВСТУП.....	7
1. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ РЕАГУВАННЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ НА РЕКОМЕНДАЦІЇ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ ЗА ПІДСУМКАМИ ПОПЕРЕДНЬОГО КОНТРОЛЬНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАХОДУ	8
2. ОЦІНКА ПРАВОВОГО ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХОДІВ ІЗ ЗНЯТТЯ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТА "УКРИТТЯ" НА ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНУ СИСТЕМУ	10
2.1. Аналіз правового забезпечення заходів із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему	10
2.2. Стан організаційного забезпечення реалізації проектів.....	12
3. ОЦІНКА СТАНУ ВИКОНАННЯ ЗАХОДІВ ІЗ ЗНЯТТЯ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТА "УКРИТТЯ" НА ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНУ СИСТЕМУ	15
3.1. Основні напрями діяльності щодо зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему	15
3.2. Результати діяльності із зняття з експлуатації ЧАЕС	16
3.3. Результати діяльності щодо перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему.....	24
4. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХОДІВ ІЗ ЗНЯТТЯ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТА "УКРИТТЯ" НА ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНУ СИСТЕМУ	27
ВИСНОВКИ	32
ПРОПОЗИЦІЇ	35
ДОДАТОК 1	38
ДОДАТОК 2	45
ДОДАТОК 3	46

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

EUROSAI	Європейська організація вищих органів фінансового контролю
INTOSAI	Міжнародна організація вищих органів фінансового контролю
АЕС	Атомна електростанція
БВ	Басейн витримки
РАВ	Радіоактивні відходи
Велика Сімка	Група семи найбільш промислово-розвинутих країн – Велика Британія, Німеччина, Італія, Канада, США, Франція, Японія
ВОФК	Вищий орган фінансового контролю
ВТВЗ	Відпрацьовані тепловиділяючі збірки
ВЯП	Відпрацьоване ядерне паливо
ГУП	Група управління проектом
ГУП ПЗЗ	Група управління проектом "План здійснення заходів на об'єкті "Укриття"
ДАЗВ	Державне агентство України з управління зоною відчуження
Держатомрегулювання	Державна інспекція ядерного регулювання України
ДСП ЧАЕС або ДСП "Чорнобильська АЕС"	Державне спеціалізоване підприємство "Чорнобильська АЕС"
ЄБРР або Банк	Європейський банк реконструкції та розвитку
Загальнодержавна програма	Загальнодержавна програма зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, затверджена Законом України від 15.01.2009 № 886-VI
Звіт делегації України	Звіт делегації України у чергових засіданнях Асамблеї вкладників Чорнобильського фонду "Укриття" та Асамблеї донорів Рахунку ядерної безпеки (м. Лондон, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, з 10 по 12 грудня 2015 року)
ЗПРРВ	Завод з переробки рідких радіоактивних відходів
Мінприроди	Міністерство екології та природних ресурсів України
МКА	Міжнародний координований аудит Чорнобильського фонду "Укриття"

МТД	Міжнародна технічна допомога
НБК	Новий безпечний конфайнмент
Першочергові заходи	Першочергові заходи щодо зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, визначені Загальнодержавною програмою, затвердженою Законом України від 15.01.2009 № 886-VI
ПЗЗ	План здійснення заходів на об'єкті "Укриття"
ПКПТРВ	Промисловий комплекс з поводження з твердими радіоактивними відходами
Проект ЛПД	Проект "Модернізації виробничих потужностей з подрібнення довгомірних відходів на Чорнобильській АЕС"
Проект ОЗіК	Проект "Остаточне закриття та консервація блоків 1, 2, 3 Чорнобильської АЕС"
Рамкова Угода	Рамкова угода між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського фонду "Укриття" в Україні, ратифікована Законом України від 04.02.98 № 80/98
Рекомендації МКА	Рекомендації Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття"
РЯБ	Рахунок ядерної безпеки
СВЯП-1	Існуюче сховище відпрацьованого ядерного палива (мокрого типу)
СВЯП-2	Друге сховище відпрацьованого ядерного палива (сухого типу)
Угода про Грант	Угода про грант (Проект ядерної безпеки Чорнобильської АЕС) між Європейським банком реконструкції та розвитку як Розпорядником коштів, наданих згідно з Грантом з Рахунка ядерної безпеки, Урядом України та Чорнобильською атомною електростанцією, ратифікована Законом України від 18.03.97 № 147/97
ЧАЕС	Чорнобильська атомна електростанція
ЧФУ або Фонд	Чорнобильський фонд "Укриття"

ПРЕАМБУЛА

Підстави для проведення аналізу: План роботи Рахункової палати на 2016 рік та План роботи робочої групи EUROSAI з аудиту коштів, виділених на попередження та ліквідацію наслідків катастроф, на 2015-2017 роки.

Мета аналізу:

- встановлення фактичного стану справ щодо реалізації проектів (програм), пов'язаних із зняттям з експлуатації ЧАЕС та перетворенням об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему;

- оцінка правового й організаційного забезпечення виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття";

- оцінка стану виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття";

- надання пропозицій щодо подальшого впровадження рекомендацій.

Предмет аналізу:

- нормативно-правові, розпорядчі акти, інші документи, що регламентують використання коштів Державного бюджету України на здійснення заходів із зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему й міжнародної технічної допомоги;

- звіти делегації України про участь у чергових засіданнях Асамблеї вкладників Чорнобильського фонду "Укриття" та Асамблеї донорів Рахунку ядерної безпеки;

- кошти державного бюджету, спрямовані у 2015 році за КПКВК 2408040 "Внески України до Чорнобильського фонду "Укриття" та до Рахунку ядерної безпеки ЄБРР" і КПКВК 2408120 "Підтримка у безпечному стані енергоблоків та об'єкта "Укриття" та заходи щодо підготовки до зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, у тому числі на оплату робіт (заходів), виконаних у 2014 році згідно із затвердженим планом", у частині структури та результатів їх використання;

- дані фінансової, бюджетної, статистичної, відомчої звітності та аналітичних матеріалів щодо напрямів і обсягів використання фінансового ресурсу, а також стану реалізації відповідних проектів (програм).

Об'єкт аналізу: Державне агентство України з управління зоною відчуження.

Надіслано запити для отримання інформації: Міністерству екології та природних ресурсів України, Державній інспекції ядерного регулювання України, Державному спеціалізованому підприємству "Чорнобильська АЕС".

Термін виконання аналізу: підготовку, проведення заходу та складання звіту за його результатами здійснено протягом лютого-квітня 2016 року.

Критерії, які використано під час аналізу:

➤ **щодо відбору об'єктів аналізу:** центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері, що аналізується, а також є розпорядником бюджетних коштів;

➤ **щодо об'єктів, яким надіслано запити про надання інформації:**

- *центральні органи виконавчої влади, які формують і забезпечують реалізацію державної політики у сфері, що аналізується;*

- *юридична особа, яка безпосередньо одержує міжнародну технічну допомогу в рамках реалізації проектів, пов'язаних із зняттям з експлуатації ЧАЕС та перетворенням об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему;*

➤ **щодо оцінки виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття":**

- повнота виконання рекомендацій;

- своєчасність виконання рекомендацій;

- системність виконання рекомендацій;

- ступінь відповідності результатів, отриманих внаслідок виконання рекомендацій, запланованим.

Початкові обмеження щодо проведення аналізу:

➤ **часові** – з питань, що стосуються:

- виконання Рекомендацій МКА – 2015 рік;

- правового та організаційного забезпечення проектів (програм) – увесь період виконання Рекомендацій МКА;

- фінансової, бюджетної, статистичної, відомчої звітності та аналітичних матеріалів щодо напрямів і обсягів використання фінансового ресурсу – 2015 і 2016 роки, з окремих питань – більш тривалий період;

- фактичного стану реалізації проектів (програм) – 2015 рік;

➤ **територіальні:** м. Київ та Київська область.

Методи збирання даних:

- аналіз матеріалів контрольно-аналітичних заходів, проведених Рахунковою палатою з цього питання протягом 2008-2015 років, а також інформації про реагування на рекомендації МКА;

- моніторинг нормативно-правових, розпорядчих, інших документів, що регламентують використання міжнародної технічної допомоги й коштів Державного бюджету України, спрямованих на здійснення заходів із зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему;

- моніторинг публікацій у засобах масової інформації, у тому числі повідомлень органів державної влади з питань, що стосуються предмета аналізу;

- проведення перевірки визначеного об'єкта;

- аналіз даних фінансової, бюджетної, статистичної, відомчої звітності

та аналітичних матеріалів щодо напрямів і обсягів використання фінансового ресурсу, а також стану реалізації відповідних проектів (програм);

- опитування, обстеження та порівняння, отримання усних і письмових відповідей та пояснень посадових осіб.

Джерела інформації:

- нормативно-правові, розпорядчі акти, інші документи, що стосуються предмета аналізу;

- звіти делегації України про участь у чергових засіданнях Асамблеї вкладників Чорнобильського фонду "Укриття" та Асамблеї донорів Рахунку ядерної безпеки;

- матеріали попередніх контрольних заходів Рахункової палати з цього питання, зокрема:

- Звіт про результати аналізу стану виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття", затверджений постановою Колегії Рахункової палати від 26.02.2015 № 3-4;

- акт про результати аудиту на Державному спеціалізованому підприємстві "Чорнобильська АЕС" від 27.11.2015 № 03-10/38, складений за результатами проведення фінансового аудиту цього підприємства;

- публікації у засобах масової інформації, у тому числі повідомлення органів державної влади з питань, що стосуються предмета аналізу;

- дані бухгалтерського та управлінського обліку об'єкта аналізу;

- фінансова, бюджетна, статистична та відомча звітність об'єкта аналізу;

- відповіді та пояснення відповідальних посадових осіб.

За результатами контрольних заходів, проведених у рамках аналізу, складено і підписано один акт і отримано відповіді на три запити щодо надання інформації.

ВСТУП

Чорнобильська катастрофа – катастрофа планетарного масштабу, яка створила надзвичайно небезпечну для здоров'я людей і навколишнього природного середовища радіаційну обстановку, як на території України, так і інших країн.

З огляду на це вирішення питання зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, а також об'єднання зусиль світової спільноти для якомога більшого інформування про цю катастрофу та для вироблення діючих і ефективних інструментів запобігання подібним аваріям та ліквідації їх наслідків є реальним і вкрай необхідним внеском у підвищення рівня ядерної безпеки в усьому світі.

Актуальність аналізу полягає в продовженні моніторингу та формуванні пропозицій щодо подальшого виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття", спрямованих на недопущення зниження стану безпеки об'єкта "Укриття", підтримання його в експлуатаційному стані та забезпечення виконання Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття".

1. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ РЕАГУВАННЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ НА РЕКОМЕНДАЦІЇ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ ЗА ПІДСУМКАМИ ПОПЕРЕДНЬОГО КОНТРОЛЬНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАХОДУ

Міжнародним координованим аудитом Чорнобильського фонду "Укриття" (спільний звіт про результати аудиту був підписаний 03.06.2008 на VII Конгресі EUROSAI у м. Кракові (Польща) керівниками ВОФК України, Федеративної Республіки Німеччина, Швейцарської Конфедерації, Республіки Польща, Російської Федерації, Словацької Республіки та Європейського суду аудиторів) започатковано здійснення вищими органами фінансового контролю (у межах визначених повноважень) оцінки стану забезпечення перетворення об'єкта "Укриття" на Чорнобильській АЕС в екологічно безпечну систему.

За підсумками аудиту вищими органами фінансового контролю сформовано рекомендації (додаток 1), спрямовані на сприяння підтримці у безпечному стані об'єкта "Укриття", підтримання його в експлуатаційному стані та забезпечення виконання Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття", схваленого в 1997 році країнами Великої Сімки та Україною.

Рахунковою палатою в 2015 році здійснено аналіз стану виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття", за результатами якого на виконання постанови Колегії Рахункової палати від 26.02.2015 № 3-4 поінформовано Верховну Раду України та Кабінет Міністрів України (листи від 02.03.2015 № 03-378 та № 03-380 відповідно).

Крім того, Висновок Колегії Рахункової палати до Звіту про результати аналізу стану виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття" надіслано Міністерству екології та природних ресурсів України (лист від 02.03.2015 № 03-379).

Кабінет Міністрів України врахував рекомендації Рахункової палати (додаток 1, № 19) та доручив¹ Мінприроди разом із Мінфіном, Мін'юстом, Мінекономрозвитку та Держатомрегулювання вжити заходів щодо усунення недоліків і забезпечити виконання рекомендацій у повному обсязі.

До того ж, за підсумками заходів, вжитих у 2015 році органами державної влади, отримано такі результати:

➤ 4 березня 2015 року проведено парламентські слухання "Про зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, об'єкт "Укриття" та перспективи розвитку зони відчуження".

Постановою Верховної Ради України від 22.04.2015 № 348-VIII "Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Про зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, об'єкт "Укриття" та перспективи розвитку зони відчуження" (далі – Постанова № 348) схвалено відповідні рекомендації, які враховують пропозиції Рахункової палати, викладені в листі від 02.03.2015 № 03-378;

---

¹ Доручення від 14.03.2015 № 8736/1/1-15.

➤ **16 березня 2016 року проведено парламентські слухання "30 років Чорнобиля: уроки та перспективи"**, під час яких заслухано звіти керівників органів виконавчої влади про стан реалізації рекомендацій, затверджених Постановою № 348;

➤ **прийнято закони України:**

- від 23.04.2015 № 364-VIII "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей виконання проектів міжнародної технічної допомоги на Чорнобильській АЕС" – **вирішено питання звільнення від оподаткування міжнародних проектів, які реалізуються на промисловому майданчику ДСП ЧАЕС (додаток 1, рекомендація 18);**

- від 16.07.2015 № 639-VIII "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2015 рік" – **вирішено питання щодо оплати робіт та заходів, виконаних у 2014 році підприємствами сфери управління ДАЗВ (у т. ч. ДПС ЧАЕС – 96,4 млн грн), але не оплачених у попередньому році (додаток 1, рекомендація 18);**

➤ **Кабінетом Міністрів України в 2015 році виконувались рекомендації парламентських слухань, схвалених Постановою № 348, а також Рахункової палати, зокрема:**

- **збільшено на 123,0 млн грн обсяг асигнувань за бюджетною програмою "Підтримка у безпечному стані енергоблоків та об'єкта "Укриття" та заходи щодо підготовки до зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС" (розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2015 № 1309-р)² (додаток 1, рекомендація 18);**

- **у рамках забезпечення виконання взятих Україною міжнародних зобов'язань (додаток 1, рекомендація 16) у 2015 році здійснено внесок до ЧФУ в обсязі 601,2 млн грн (перевищує загальну суму внесків за 1997 - 2014 роки)³, у 2016 році – для сплати внесків до ЧФУ та РЯБ заплановано спрямувати 601,2 млн гривень.**

Водночас розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 № 178-р виділено **106,6** млн грн для здійснення внеску до Рахунку ядерної безпеки.

Також суттєвим у контексті удосконалення системи управління виконанням робіт із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС і перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, а також системи управління коштами державного бюджету, які спрямовуються на зазначені цілі (додаток 1, рекомендація 18), є затвердження та впровадження ДСП ЧАЕС Програми реалізації етапу остаточного закриття і консервації блоків 1, 2, 3 Чорнобильської АЕС.

Ця Програма деталізує і конкретизує діяльність із зняття з експлуатації на етапі остаточного закриття і консервації, **передбаченого** в Загальнодержавній

---

² Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2015 № 1309-р "Про виділення у 2015 році коштів Міністерству екології та природних ресурсів для забезпечення фінансування у повному обсязі Чорнобильської атомної електростанції".

³ Через зміни офіційного курсу гривні до інших валют передбачених у бюджеті коштів на 2015 рік виявилось недостатньо, у зв'язку з чим станом на 01.01.2016 утворилась заборгованість за внесками до Чорнобильського фонду "Укриття" в сумі 8,7 млн дол. США.

програмі зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему (далі – *Загальнодержавна програма*)⁴, містить **план-графік робіт ДСП ЧАЕС**, який ґрунтується на аналізі взаємного впливу робіт на майданчику, **попередню оцінку потреби в трудових і фінансових ресурсах, а також опис організаційно-технічних заходів.**

Окремо слід зазначити, що постійна увага як світової спільноти, так і українського суспільства (*додаток 1, рекомендація 17*), обумовлена, зокрема, й публічним контролем з боку Рахункової палати, сприяла **усуненню загрози зупинення будівництва Нового безпечного конфайнмента через відсутність додаткових коштів в обсязі 615 млн євро.**

Отже, результати, отримані у 2015 році органами державної влади внаслідок впровадження рекомендацій Рахункової палати, у цілому забезпечили підтримку сприятливих умов для реалізації заходів із зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему.

2. ОЦІНКА ПРАВОВОГО ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХОДІВ ІЗ ЗНЯТТЯ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТА "УКРИТТЯ" НА ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНУ СИСТЕМУ

2.1. Аналіз правового забезпечення заходів із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему

За результатами попереднього контрольного-аналітичного заходу Рахункова палата рекомендувала Кабінету Міністрів України вжити заходів щодо **внесення змін до Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему** у частині визначення напрямів подальшої діяльності стосовно зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" в екологічно безпечну систему, їх пріоритетності, термінів виконання, обсягів і джерел фінансування (*додаток 1, рекомендація 14*). Таку рекомендацію містить і Постанова № 348.

Проте відповідний законопроект вже не один рік проходить процедуру узгодження із зацікавленими міністерствами та відомствами.

Так, у результаті здійсненого аналізу встановлено, що Мінприроди разом з ДАЗВ, починаючи з 2012 року, подавало законопроект на погодження до Мінекономрозвитку – **8 разів**, Мінфіну – **8**, Мінрегіону – **5**, МОЗ – **5**, Держатомрегулювання – **5**, МВС – **4**, Київської облдержадміністрації – **4**, Мін'юсту – **3** рази.

За відсутності подальшого плану дій щодо остаточного закриття

---

⁴ Закон України від 15.01.2009 № 886-VI "Про Загальнодержавну програму зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему" (із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 21.10.2011 № 3960-VI).

та консервації реакторних установок (2-й етап робіт), у тому числі фінансового забезпечення, **внесення змін до Загальнодержавної програми є вкрай необхідним**, зокрема, для вирішення питань щодо:

- уведення в експлуатацію нового сховища відпрацьованого ядерного палива (СВЯП-2) та підвищення безпеки існуючого (СВЯП-1);
- остаточного звільнення блоків 1 та 2 від пошкодженого ядерного палива;
- консервації реакторів і переведення блоків ЧАЕС 1, 2 та 3 у безпечний стан з мінімальним споживанням ресурсів і забезпечення захисту населення та довкілля;
- фінансування виробничої діяльності об'єктів інфраструктури, створених за рахунок міжнародної технічної допомоги, а також виведення з експлуатації водоймища-охолоджувача.

Отже, вищевикладене свідчить про те, що **рекомендація Рахункової палати стосовно внесення змін до Загальнодержавної програми впроваджується із запізненням**, у зв'язку з чим залишається актуальною на сьогодні **(додаток 1, рекомендація № 14)**.

Разом з тим **Урядом України, як і рекомендовано МКА, у 2015 році здійснювалися заходи щодо підтримки сприятливого правового середовища для реалізації міжнародних проектів в Україні (додаток 1, рекомендація 17)**, зокрема:

- **розпорядженням від 13.10.2015 № 1072-р⁵ схвалено проект Угоди між Європейським банком реконструкції та розвитку (як Розпорядником коштів Гранту з Рахунка ядерної безпеки), Кабінетом Міністрів України та Державною інспекцією ядерного регулювання України (як Одержувачем) про внесення змін № 1 до Угоди про грант (Проект ядерної безпеки Чорнобильської АЕС) між Європейським банком реконструкції та розвитку (як Розпорядником коштів Гранту з Рахунка ядерної безпеки), Кабінетом Міністрів України та Державним комітетом ядерного регулювання України (як Одержувачем) від 8 липня 2009 р. (грант № 007), яка сприяє підтримці розгляду і узгодженню дозвільної документації за проектом СВЯП-2;**

- **розпорядженням від 28.10.2015 № 1113-р⁶ схвалено проект Угоди про внесення змін № 12 до Угоди про грант № 006 (Проект ядерної безпеки Чорнобильської АЕС) між Європейським банком реконструкції та розвитку як Розпорядником коштів, наданих згідно з Грантом з Рахунка ядерної безпеки,**

---

⁵ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.10.2015 № 1072-р "Про підписання Угоди між Європейським банком реконструкції та розвитку (як Розпорядником коштів Гранту з Рахунка ядерної безпеки), Кабінетом Міністрів України та Державною інспекцією ядерного регулювання України (як Одержувачем) про внесення змін № 1 до Угоди про грант (Проект ядерної безпеки Чорнобильської АЕС) між Європейським банком реконструкції та розвитку (як Розпорядником коштів Гранту з Рахунка ядерної безпеки), Кабінетом Міністрів України та Державним комітетом ядерного регулювання України (як Одержувачем) від 8 липня 2009 року".

⁶ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 1113-р "Про підписання Угоди про внесення змін № 12 до Угоди про грант № 006 (Проект ядерної безпеки Чорнобильської АЕС) між Європейським банком реконструкції та розвитку як Розпорядником коштів, наданих згідно з Грантом з Рахунка ядерної безпеки, Кабінетом Міністрів України та Державним спеціалізованим підприємством "Чорнобильська АЕС".

Кабінетом Міністрів України та Державним спеціалізованим підприємством "Чорнобильська АЕС" (як одержувачем), яка сприяє продовженню реалізації проекту СВЯП-2.

Отже, правове забезпечення заходів із зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, які здійснюються Україною самостійно, своєчасно не змінено, що зумовлює потребу в його невідкладному вдосконаленні.

При цьому, зважаючи на тривале узгодження проекту закону щодо внесення змін до Загальнодержавної програми, існує необхідність у залученні Міжвідомчої комісії з комплексного вирішення проблем Чорнобильської АЕС до розв'язання цього питання.

2.2. Стан організаційного забезпечення реалізації проектів

Аналіз організаційного забезпечення реалізації проектів засвідчив значні зусилля, яких було докладено Асамблеєю вкладників Фонду, Європейським банком реконструкції та розвитку, Урядом України та урядами країн-вкладників (донорів) Фонду з метою створення сприятливих умов для діяльності, пов'язаної із подоланням наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Так, **урядами країн-вкладників Фонду, як і рекомендовано аудитом, ініціювалося:**

➤ **здійснення моніторингу** чорнобильських проектів, у межах якого компанією "Black&Veatch" (США) надаються висновки про витрати і дотримання графіків виконання Рамкової угоди та Угоди про Грант.

При цьому на вимогу країн-вкладників та з метою розгляду можливостей надання необхідного додаткового фінансування й забезпечення процесу вводу в експлуатацію Нового безпечного конфайнмента в 2015 році було підготовлено звіти про бюджет СВЯП-2 і про введення в експлуатацію НБК (*додаток 1, рекомендація 13*);

➤ **надання Банком звітних матеріалів** щодо фінансового стану Фонду, реалізації Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття", у тому числі стосовно спорудження НБК (*додаток 1, рекомендація 13*).

Крім того, у 2015 році отримано фінансові звіти ЧФУ та РЯБ за 2014 рік разом з відповідними поясненнями та звітами незалежних аудиторів (аудиторська компанія Deloitte, м. Лондон).

Асамблеєю вкладників Чорнобильського фонду "Укриття" при здійсненні в 2015 році нагляду за управлінням Європейським банком реконструкції та розвитку Фондом застосовувалися **прийоми і способи контролю, що були запропоновані міжнародним координованим аудитом, а саме:**

➤ **постійний контроль** за дотриманням умов контракту щодо спорудження НБК, який з жовтня 2014 року передбачає фіксовану (незмінну) вартість будівництва (*додаток 1, рекомендації 1 та 10*).

Зокрема, на кінець березня 2016 року вартість спорудження НБК

залишається незмінною – **1 504** млн євро⁷ (**1 424** млн євро + **80** млн євро для непередбачуваних витрат), при цьому на цей час очікується використання резерву в обсязі **5,8** млн євро;

➤ **аналіз висновків**, підготовлених компанією "Black&Veatch" (США) у межах моніторингу чорнобильських проектів (*додаток 1, рекомендація 3*);

➤ **затвердження фінансових звітів ЧФУ** (*додаток 1, рекомендації 2 та 4*)⁸.

➤ **розгляд і погодження** структури ГУП⁹, а також його бюджету (*додаток 1, рекомендація 5*);

➤ **заслуховування звітів Банку** про управління Фондом, а також звітів ГУП щодо стану реалізації проекту ПЗЗ, у тому числі стосовно спорудження НБК.

Значну увагу Асамблеї приділено питанням, пов'язаним із наповненням та використанням ресурсів Фонду (пошук нових вкладників та донорів, відстеження сплати заявлених внесків, визначення принципів напрямів діяльності, уповноваження на виплату грантів та ін.), а також дотриманням графіків виконання робіт і закупівель, ліцензуванням, будівництвом основної металевої конструкції конфайнмента, "торцевих стін" та допоміжних споруд тощо (*додаток 1, рекомендація 3*).

Крім того, Асамблеєю розглядалося питання¹⁰ щодо введення в експлуатацію НБК. Під час обговорення вказаного ГУП ПЗЗ зазначено, що за його попередніми оцінками вартість експлуатації конфайнмента становитиме близько 70 млн грн на рік (у поточних цінах), при цьому для забезпечення експлуатації необхідно буде залучити близько 170 працівників.

За підсумками обговорення Асамблеєю ініційовано підготовку детальної інформації щодо фінансування заходів із введення НБК в експлуатацію.

Необхідно зазначити, що країни-вкладники неодноразово висловлювали занепокоєння щодо можливих зволікань під час введення в експлуатацію об'єктів інфраструктури, створених за рахунок міжнародної технічної допомоги, у зв'язку з наявністю ряду невизначеностей, зокрема, відсутністю персоналу з навичками управління та обслуговування таких конструкцій.

Європейським банком реконструкції та розвитку при здійсненні управління ЧФУ також використовуються підходи, запропоновані міжнародним координованим аудитом, зокрема:

➤ з метою організації проведення Асамблеї вкладників ЧФУ та інформування її членів (країн-донорів), **на постійній основі надаються звітні матеріали** щодо фінансового стану Фонду, реалізації ПЗЗ (у тому числі стосовно спорудження НБК), які складаються за результатами аналізу виконання проекту, зокрема поточних ризиків, дотримання графіка виконання робіт, здійснення закупівель, охорони праці й інших напрямів (*додаток 1, рекомендація 6*);

➤ **за сприяння Банку** компанією "Black&Veatch" (США) проводиться моніторинг чорнобильських проектів (*додаток 1, рекомендації 9, 10 та 11*);

⁷ За даними Звіту делегації України.

⁸ Аналогічний підхід застосовується й Асамблеєю донорів Рахунку ядерної безпеки.

⁹ Аналогічний підхід застосовується й Асамблеєю донорів Рахунку ядерної безпеки.

¹⁰ За даними Звіту делегації України.

➤ здійснюється багатоступеневий контроль за витратами (у тому числі на утримання груп управління проектами), графіками виконання робіт і закупівель, а також подоланням ризиків проектів (*додаток 1, рекомендація 8*);

➤ забезпечено передачу повноважень від західних консультантів до українських фахівців (понад 80 відс. персоналу);

➤ налагоджено конструктивну співпрацю між учасниками проектів, які реалізуються за рахунок ЧФУ та РЯБ, у результаті чого майже завершено створення заводу з переробки рідких радіоактивних відходів, а за проектом СВЯП-2 відновлено роботи, які не здійснювались протягом 2007-2013 років, і досягнуто значного прогресу (*додаток 1, рекомендація 7*);

Варто зазначити про те, що Банком та Федеративною Республікою Німеччина як головуючою країною Великої Сімки у 2015 році докладено значних зусиль для вирішення питання усунення дефіциту Фонду в обсязі 615 млн євро, з нього заявлений внесок ЄБРР становить 350 млн євро, країн Великої Сімки та Європейської Комісії – 165 млн євро.

Урядом України, як і рекомендовано аудитом (*додаток 1, рекомендації 17 та 19*), разом із Мінприроди та ДАЗВ вживаються заходи щодо створення та підтримання сприятливих умов для діяльності, пов'язаної із подоланням наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, а саме:

➤ відновлено роботу Спільного Комітету "Україна – ЄБРР", що сприяє поглибленню співпраці з Банком у питаннях реалізації спільних проектів;

➤ забезпечено участь делегації України в засіданнях Асамблеї вкладників ЧФУ (29.04.2015, 16.07.2015 та 11.12.2015), Асамблеї донорів РЯБ (16.07.2015 і 11.12.2015) та Конференції зі збору коштів для ЧФУ (29.04.2015 у м. Лондон), що створило передумови для вирішення нагальних питань;

➤ порушено питання ініціювання перед країнами Великої Сімки та іншими країнами-донорами процесу збору коштів для завершення проекту СВЯП-2;

➤ у рамках відновлення роботи Міжвідомчої комісії з комплексного розв'язання проблем Чорнобильської АЕС (*додаток 1, рекомендація 15*) відповідно до доручення Прем'єр-міністра України від 10.07.2015 № 29159/0/1-15 наказом Мінприроди від 27.08.2015 № 306 створено Міжвідомчу робочу групу з розроблення проекту концепції удосконалення управління зоною відчуження і зоною безумовного (обов'язкового) відселення.

Проте слід зазначити, що в 2015 році робота Міжвідомчої комісії з комплексного розв'язання проблем Чорнобильської АЕС (*не проведено жодного засідання*), як і Міжвідомчої робочої групи з координації діяльності регулюючих органів під час видачі ліцензій на виконання робіт на об'єкті "Укриття" та зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації (*проведено одне засідання у лютому 2015 року*), системною не стала (*додаток 1, рекомендація 15*), отже, ця рекомендація залишається актуальною.

Держатомрегулювання постійно здійснюється регулюючий супровід робіт, які виконуються на майданчику ЧАЕС. Така діяльність спрямована

на забезпечення ядерної безпеки під час виконання робіт на ЧАЕС, зокрема за:

➤ *проектом НБК* (у 2015 році) **розглянуто та погоджено 4** робочі проекти, **одну** технічну специфікацію, **одну** зміну до проекту НБК, яка стосується оптимізації системи електропостачання, **пакети робочої документації** з питань обґрунтування безпеки системи протипожежного водопостачання НБК, системи вентиляції, встановлення анкерів герметизації та ін.;

➤ *проектом СВЯП-2* (упродовж 2013-2015 років) – **48** комплектів технічних специфікацій на системи та обладнання, **25** програм приймальних випробувань, при цьому, у **12** приймальних випробуваннях забезпечена участь представників Держатомрегулювання;

➤ *проектами, пов'язаними із створенням інфраструктури для поводження з радіоактивними відходами* (у 2015 році), – **2** технічних рішення та **1** регламент.

ДСП ЧАЕС демонструється гласність та відкритість діяльності, пов'язаної як із зняттям з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворенням об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, так і станом реалізації проектів міжнародної технічної допомоги, а також налаштованість на конструктивну співпрацю з міжнародними партнерами.

Зокрема, для оприлюднення у мережі Інтернет інформаційних та звітних матеріалів про основні аспекти вищезазначеної діяльності функціонує веб-сайт¹¹, який створено підприємством. При цьому підтримується відеотрансляція будівельних майданчиків ЧАЕС (НБК і СВЯП-2) у режимі "онлайн".

Отже, **поточне організаційне середовище у цілому є сприятливим для діяльності, пов'язаної із подоланням наслідків аварії на ЧАЕС.**

Таким чином, **результати аналізу стану організаційно-правового середовища, в якому реалізуються заходи з подолання наслідків аварії на ЧАЕС, свідчать про продовження в 2015 році за окремими напрямками системного впровадження рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття", а також значні здобутки в забезпеченні імплементації відповідних проектів.**

3. ОЦІНКА СТАНУ ВИКОНАННЯ ЗАХОДІВ ІЗ ЗНЯТТЯ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТА "УКРИТТЯ" НА ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНУ СИСТЕМУ

3.1. Основні напрями діяльності щодо зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему

Основні напрями робіт із зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, орієнтовні обсяги їх фінансування, організаційні та технічні завдання визначені **Загальнодержавною програмою** зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, яка затверджена Законом України

¹¹ <http://www.chnpp.gov.ua>

від 15.01.2009 № 886-VI.

Загальнодержавною програмою визначено основні напрями діяльності, зокрема:

➤ **зняття з експлуатації ЧАЕС передбачається за такими етапами:**

- *припинення експлуатації (підготовчий етап до зняття з експлуатації)* – етап, під час якого буде здійснено вилучення ядерного палива та переміщення його у сховище відпрацьованого ядерного палива, призначене для довгострокового зберігання. Строк завершення – **не раніше 2013 року**;

- *остаточне закриття та консервація реакторних установок*. На цьому етапі буде проведено консервацію реакторів і найбільш радіаційно забрудненого устаткування (**орієнтовно до 2022 року**);

- *витримка реакторних установок протягом періоду*, під час якого повинно відбутися природне зниження радіоактивного випромінювання до прийняттого рівня (**орієнтовно до 2045 року**);

- *демонтаж реакторних установок*. На цьому етапі буде проведено демонтаж устаткування та очищення майданчика з метою максимального зняття обмежень і регуляторного контролю (**орієнтовно до 2065 року**);

➤ **перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему передбачає:**

- зменшення ризиків впливу іонізуючого випромінювання;

- створення додаткових захисних бар'єрів, зокрема таких, що забезпечуватимуть належні умови для виконання робіт на наступному етапі;

- вилучення з об'єкта "Укриття" паливовмісних матеріалів, високоактивних та довгоіснуючих радіоактивних відходів, переведення їх у безпечний стан, проміжне контрольоване зберігання та захоронення у глибинних сховищах (стабільних геологічних формаціях) у разі, якщо до початку їх вилучення (орієнтовно 30 – 50 років) не запропоновано альтернативного шляху забезпечення безпеки зберігання матеріалів у об'єкті "Укриття".

Отже, основні напрями діяльності щодо зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему з 2009 року законодавчо врегульовано, водночас тривалість запланованих робіт (понад 50 років), а також відсутність як у вітчизняній, так і у світовій практиці досвіду подолання наслідків такої аварії зумовлюють необхідність здійснення системного контролю за темпами і строками реалізації запланованих завдань.

3.2. Результати діяльності із зняття з експлуатації ЧАЕС

Загальнодержавною програмою у межах діяльності із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС передбачена реалізація таких основних завдань та заходів:

Щодо припинення експлуатації ЧАЕС:

❖ Підтримка у безпечному стані 1, 2, 3 енергоблоків та існуючого сховища відпрацьованого ядерного палива.

На кінець березня 2016 року у блоків 1 і 2 залишається статус "ядерна установка", а блоку 3 присвоєно статус об'єкта з поводження з радіоактивними відходами. При цьому підтримка їх у безпечному стані ДСП ЧАЕС, яке є експлуатуючою організацією¹², здійснюється на постійній основі.

Зокрема, безпечна експлуатація об'єкта "Укриття" досягається комплексом організаційно-технічних заходів, які включають контроль його стану, обмеження розповсюдження радіоактивності, запобігання порушенням меж безпечної експлуатації, аварійну готовність, підтримку в справному стані систем, устаткування і споруд.

Довідково. За інформацією ДСП ЧАЕС¹³, у 2015 році власними силами підприємства виконано поточний ремонт – 18 017 од. обладнання, ремонт середньої складності – 1 046 од. обладнання, капітальний ремонт – 828 од. обладнання, усунуто дефектів – 2 185 од. обладнання.

Поточний стан справ за цим напрямом позитивно оцінено Колегією Держатомрегулювання. Так, у постанові Колегії¹⁴ за підсумками розгляду питання про стан поводження з відпрацьованим ядерним паливом на ЧАЕС, зокрема, зазначено, що **ДСП ЧАЕС протягом останніх років виконано роботи з продовження терміну експлуатації систем та елементів блоків 1, 2 (до 2017 та 2018 років відповідно), пов'язаних зі зберіганням відпрацьованого ядерного палива (ВЯП) і поводженням з радіоактивними відходами (РАВ).**

Існуюче сховище відпрацьованого ядерного палива мокрого типу (СВЯП-1) призначене для прийому і проміжного зберігання відпрацьованих тепловиділяючих збірок (ВТВЗ), що надходять із реакторних відділень енергоблоків після попередньої витримки.

Довідково. За час експлуатації ЧАЕС накопичено на майданчику понад 21 тисячу одиниць ядерного палива, яке зберігається у СВЯП-1 та в приреакторних басейнах витримки ВЯП на блоках 1 і 2.

Чотири із п'яти відсіків басейну витримки (БВ) СВЯП-1, який уведено в експлуатацію в 1986 році, містять більше 17 тисяч паливних збірок, що становить близько 99 відс. від проектної ємності сховища. П'ятий відсік БВ СВЯП-1 (ємність 4,3 тис. ВТВЗ) заповнюється.

ДСП ЧАЕС обґрунтовано можливість безпечної експлуатації СВЯП-1 до 31.12.2025.

Проектна потужність та проектні строки можливої безпечної експлуатації СВЯП-1 не дозволяють розмістити для довготривалого зберігання (100 років) усі відпрацьовані тепловиділяючі збірки, що має ЧАЕС. Це визначило необхідність будівництва

¹² Постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2001 № 1532 "Про призначення експлуатуючої організації (оператора) ядерної установки щодо Чорнобильської атомної електростанції та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 8 червня 1998 р. № 830" ДСП ЧАЕС призначено експлуатуючою організацією (оператором) ядерної установки щодо ЧАЕС.

¹³ Звіт від 15.03.2016 з виконання "Першочергових заходів щодо зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему за 2015 рік".

¹⁴ Постанова Колегії Держатомрегулювання від 02.06.2015 № 05 "Про стан поводження з відпрацьованим ядерним паливом на Чорнобильській АЕС".

другого сховища відпрацьованого ядерного палива сухого типу (СВЯП-2).

Також у вищезазначеній постанові Колегії Держатомрегулювання вказано на те, що **заходи, виконані** в рамках реалізації Плану заходів з підвищення безпеки СВЯП-1¹⁵ та Плану заходів з підвищення безпеки ядерних установок ЧАЕС, **а також заходи, що реалізуються в даний час на СВЯП-1¹⁶**, суттєво **підвищують рівень безпеки цього сховища** при аварійних ситуаціях та аваріях з розгерметизацією басейну витримки і дозволяють підтримувати необхідний рівень води у басейні витримки з потрібними показниками якості.

Тобто діяльність, пов'язана з підтримкою у безпечному стані 1, 2, 3 енергоблоків та існуючого сховища відпрацьованого ядерного палива (СВЯП-1), триває. При цьому обсяг робіт у цьому напрямі, а зрештою й фінансового ресурсу, необхідного для їх реалізації, значною мірою залежить від термінів уведення в експлуатацію інфраструктури для поводження з наявним відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами.

❖ Створення на промисловому майданчику ЧАЕС інфраструктури для поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами.

Інфраструктура для поводження з ВЯП і РАВ на час проведення аналізу включала, зокрема, такі об'єкти: сховища рідких, твердих, твердих і рідких відходів, тимчасове сховище твердих високоактивних відходів, дільниці дезактивації, майданчики тимчасового складування великогабаритного забрудненого обладнання, майданчик тимчасового складування технологічних матеріалів та ін.

Крім того, на Чорнобильській АЕС реалізуються такі проекти:

- створено комплекс з виробництва бочок (первинна упаковка) і бетонних контейнерів (на етапі освоєння проектних потужностей);
- **на стадії реалізації (завершення) перебувають проекти щодо створення другого сховища відпрацьованого ядерного палива (СВЯП-2), заводу з переробки рідких радіоактивних відходів (ЗПРРВ), промислового комплексу з поводження з твердими радіоактивними відходами (ПКПТРВ), а також модернізації виробничих потужностей з подрібнення довгомірних відходів на Чорнобильській АЕС (Проект ЛПД).**

При цьому ці проекти мали бути реалізовані перед початком I-го етапу зняття з експлуатації ЧАЕС, проте роботи продовжуються й надалі.

Окремо необхідно зазначити про стан реалізації проекту "Модернізація виробничих потужностей для подрібнення довгомірних відходів на Чорнобильській АЕС".

¹⁵ План заходів з підвищення безпеки СВЯП-1 погоджено Держатомрегулювання 24.06.2008.

¹⁶ Створення додаткової системи підживлення басейну витримки конденсатом; системи контролю, збирання та повернення протікань (КЗПП) та лінії зв'язку між системами спецводоочищення СВЯП-1 та КЗПП.

<i>Джерело фінансування:</i>	кошти Комісії Європейського Співтовариства з питань виконання програм технічної допомоги в сфері ядерної безпеки у рамках програми TACIS U4.01/06W;
<i>Вартість проекту:</i>	3,5 млн євро (освоєно близько 80 відс.);
<i>Виконавець:</i>	компанія "AMEC Nuclear International Ltd" (Великобританія);
<i>Термін реалізації проекту:</i>	початково визначений – 02.02.2013 ¹⁷ ; кінцевий – 02.04.2015 ¹⁸ .

У межах цього проекту передбачено створення установки, основним призначенням якої є подрібнення довгомірних відходів, що вилучатимуться з реакторних відділень в ході зняття з експлуатації блоків 1-3 ЧАЕС. Цю установку планується змонтувати на блоці 2, а потім послідовно переміщувати на блоки 1 та 3. Основна функція установки – фрагментація (подрібнення) спецвиробів та елементів активної зони реакторів ("довгомірів"), які відпрацювали свій ресурс. Довжина "довгомірів" від 6 до 22 метрів, діаметр 145 мм, що вимагає спеціального обладнання та технологій для поводження з ними при знятті блоків з експлуатації.

Держатомрегулювання в рамках комплексної державної експертизи погоджено робочий проект, який реалізовувався виконавцем, при цьому виготовлялось необхідне обладнання, однак у зв'язку із закінченням 02.04.2014 терміну дії контракту № TACIS/2007/132-889 від 03.08.2009 та непідписанням виконавцем додаткової угоди до нього, **роботи зупинено.**

Отже, подальші перспективи реалізації проекту, так само як і терміни введення в експлуатацію установки, залежать від результатів переговорів сторін, зацікавлених у завершенні відповідних робіт.

Загальний строк відставання в реалізації проекту порівняно з початково визначеним терміном становить близько трьох років.

❖ Звільнення від ядерного палива енергоблоків.

На кінець березня 2016 року поточний стан справ щодо звільнення від ядерного палива енергоблоків ЧАЕС можна охарактеризувати таким чином:

- блоки 1, 2, 3 повністю звільнені від кондиційного відпрацьованого ядерного палива. Блоки 1 та 2 містять пошкоджене ядерне паливо;
- реакторні установки блоків 1, 2, 3 приведені в стан "остаточно зупинені".

Таким чином, звільнення від ядерного палива енергоблоків не завершилося, у тому числі через відсутність другого сховища відпрацьованого ядерного палива (СВЯП-2). У зв'язку із зазначеним продовжується строк виконання чергових робіт щодо консервації реакторів і переведення блоків 1, 2 та 3 ЧАЕС у безпечний стан з мінімальним споживанням ресурсів.

¹⁷ З урахуванням гарантійного періоду 365 днів.

¹⁸ З урахуванням гарантійного періоду 365 днів.

❖ **Завершення будівництва та введення в експлуатацію:
Друге сховище відпрацьованого ядерного палива (СВЯП-2)¹⁹:**

<i>Джерело фінансування:</i>	Рахунок ядерної безпеки (грант № 006), а також ЄБРР (грант без номера);
<i>Очікувана вартість проекту:</i>	377,1 млн євро, очікуваний дефіцит коштів становить 105 млн євро;
<i>Виконавець:</i>	компанія "Holtec International Limited" (США);
<i>Термін реалізації проекту:</i>	початково визначений – 16.03.2003; кінцевий – до 31.12.2017 ²⁰ .

*Довідково. СВЯП-2 забезпечить прийом, підготовку до зберігання і зберігання протягом 100 років більше 21000 відпрацьованих тепловиділяючих збірок ЧАЕС при продуктивності 2500 ВТВЗ на рік. Водночас термін дії ліцензії на експлуатацію існуючого сховища відпрацьованого ядерного палива закінчується у 2025 році, у зв'язку з чим **своєчасне вилучення відпрацьованого ядерного палива із СВЯП-1 вимагає введення в експлуатацію об'єкта СВЯП-2 до 2017 року, оскільки процес вилучення триватиме від 7 до 8 років.***

Стан реалізації проекту. У 2007 році будівельні роботи на об'єкті було припинено та відновлено лише у другій половині 2014 року.

На кінець березня 2016 року розроблення проектної документації завершено.

Тривають роботи з отримання відповідних погоджень і дозволів регулюючих державних органів.

Продовжується виготовлення необхідного для проекту обладнання, зокрема:

- устаткування гарячої камери (Німеччина) – призначене для підготовки відпрацьованого ядерного палива до зберігання;
- двостінних сухих екранованих пеналів (США) – необхідні для зберігання ядерного палива протягом 100 років (у 2015 році поставлено перші 15 одиниць);
- у 2015 році на виробничих майданчиках компанії "Holtec International" в США здійснювалось випробування іншого технологічного обладнання.

Будівельно-монтажні роботи²¹ в 2015 році виконувалися генбудпідрядником (ТОВ "ЮТЕМ-Інжиніринг") і субпідрядниками згідно з графіком.

Довідково. Виконані або виконуються будівельні роботи за такими напрямками: зворотна засипка та трамбування відкритих розробок для зовнішніх мереж; монтаж дверей; монтажні роботи з установки повітроводів систем вентиляції, кондиціонування повітря; роботи з облаштування проходок, підготовки відпрацьованого палива до зберігання; монтаж електричної проводки, стовпів огорожі, асфальтування доріг, ін.

¹⁹ Проект СВЯП-2 затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11.07.2001 № 269-р "Про затвердження проекту "Чорнобильська АЕС. Проміжне сховище відпрацьованого ядерного палива (СВЯП-2)".

²⁰ Завершення 2-го етапу, який передбачає доставку із США всіх двостінних сухих екранованих пеналів (231 од.) для зберігання ядерного палива, заплановано на лютий 2019 року.

²¹ Базовий графік виконання робіт (у редакції, яка погоджена в липні 2014 року при підписанні поправки № 9 до контракту) передбачає проведення будівельних робіт, модифікацій і монтажу обладнання в період з **18.08.2014 по 16.07.2016**; випробувань обладнання та систем СВЯП-2 ("холодні випробування") у період з **18.07.2016 по 21.10.2016**; пускових випробувань, включаючи гарантійні випробування ("гарячі випробування"), у період з **28.12.2016 по 28.03.2017**; завершення етапу № 2 дозволу 2, який передбачає доставку кількості пеналів, що залишилася, **планується до 27.02.2019**.

За даними ДСП ЧАЕС, на кінець березня 2016 року проект реалізовано на **79** відс., будівельно-монтажні роботи виконані на **64** відсотки.

Графік робіт виконано орієнтовно на 80 відс., загальний строк відставання в реалізації проекту порівняно з початково визначеним терміном становить **близько 14 років.**

Завод з переробки рідких радіоактивних відходів (ЗПРРВ)²²:

Джерело фінансування: Рахунок ядерної безпеки (грант № 006);
Вартість проекту: 38,8 млн євро (освоєно близько 100 відс.);
Виконавець: ПАТ "Київський науково-дослідний та проектно-конструкторський інститут "ЕНЕРГОПРОЕКТ" (ПАТ КІЕП);
Термін реалізації проекту: початково визначений – 23.08.2001;
кінцевий – 11.10.2016.

Довідково. ЗПРРВ призначений для переробки рідких радіоактивних відходів (РРВ), накопичених за час експлуатації, та тих, що утворились у процесі зняття з експлуатації ЧАЕС, а також експлуатаційних РРВ об'єкта "Укриття". ЗПРРВ розрахований на переробку РРВ протягом 10-річного періоду експлуатації.

Стан реалізації проекту. Створення об'єкта завершено, 11.12.2014 отримано окремий дозвіл на експлуатацію.

У рамках окремого дозволу, отриманого від Держатомрегулювання на введення ЗПРРВ в експлуатацію, **проведено комплексні активні випробування об'єкта, але у зв'язку з уведенням в дію нових будівельних норм виникла необхідність реконструкції** систем протипожежного захисту, блискавкозахисту та виконання робіт з утеплення зовнішніх стін. **Без завершення цих робіт неможливо прийняти об'єкт в експлуатацію.**

Оскільки існуючий бюджет РЯБ із фінансування створення заводу обмежений сумою вже укладених контрактів, то для вирішення цих питань необхідно визначити джерела подальшого фінансування проекту.

У зв'язку із зазначеним переробка рідких радіоактивних відходів на ЗПРРВ не здійснюється, а забезпечується обслуговування та підтримка обладнання і систем у працездатному стані.

Загальний строк відставання в реалізації проекту порівняно з початково визначеним терміном становить **близько 15 років.**

Промисловий комплекс поводження з твердими радіоактивними відходами (ПКПТРВ):

Джерело фінансування: Європейська Комісія та Україна;
Вартість проекту: 48,8 млн євро;
Виконавець: компанія NUKEM Technologies GmbH (Німеччина);

²² Проект ЗПРРВ затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.03.2001 № 105-р "Про затвердження проекту "Чорнобильська АЕС. Завод з переробки рідких радіоактивних відходів".

Термін реалізації проекту: початково визначений – 01.03.2004;
кінцевий – 17.11.2014.

Довідково. ПКПТРВ призначений для приймання, переробки і (або) захоронення твердих радіоактивних відходів, накопичених за час експлуатації, і тих, що утворились у процесі зняття з експлуатації ЧАЕС, а також експлуатаційних РАВ об'єкта "Укриття".

У цьому комплексі об'єднано чотири об'єкти з поводження з твердими радіоактивними відходами, замкнуті в єдиний технологічний цикл (*термін служби – 30 років*).

Стан реалізації проекту. Дозвіл на початок "гарячих" випробувань отримано **13 травня 2010 року**.

У рамках контракту²³ від **18.01.2010** виконавцем реалізується проект "Додаткові роботи в рамках проекту ПКПТРВ у Чорнобилі – надання підтримки в діяльності з ліцензування, включаючи складання і перегляд відповідної документації з ліцензування, а також здійснення контролю над "гарячими" випробуваннями".

У 2015 році закінчено проведення робіт згідно з робочою програмою проведення 2-го етапу "гарячих" випробувань, звіт за результатами випробувань від 12.02.2015 надіслано Держатомрегулювання. Доопрацьовано і погоджено з Державною інспекцією з ядерної безпеки на ЧАЕС заключний звіт про аналіз безпеки установки з вилучення твердих відходів.

Станом на кінець березня 2016 року ДСП ЧАЕС виконувало підготовчі роботи для переходу на третій етап "гарячих" випробувань.

Отже, **промисловий комплекс поводження з твердими радіоактивними відходами (ПКПТРВ) залишається невведеним в експлуатацію, при цьому "гарячі" випробування обладнання тривають понад 5 років.**

Загальний строк відставання в реалізації проекту порівняно з початково визначеним терміном становить близько 12 років.

❖ Розроблення та затвердження проектів:

- *остаточного закриття та консервації 1, 2 та 3 енергоблоків:*

У цьому напрямі, зокрема, **розроблено та затверджено проект "Остаточне закриття та консервація блоків 1, 2, 3 Чорнобильської АЕС" (Проект ОЗіК) і Програму реалізації остаточного закриття і консервації блоків 1, 2, 3 Чорнобильської АЕС, а також у 2015 році затверджено регламенти експлуатації 1, 2 та 3 блоків ЧАЕС на етапі остаточного закриття та консервації;**

- *реконструкції транспортно-технологічної частини існуючого сховища відпрацьованого ядерного палива:*

Відповідний проект, який затверджено в 2005 році та реалізовано у грудні 2012 року, **дасть можливість переміщувати відпрацьоване ядерне паливо з СВЯП-1 до нового сховища (СВЯП-2).**

Разом з тим ДСП ЧАЕС розпочато реалізацію проектів, пов'язаних з технічним переоснащенням СВЯП-1 у частині заміни кабельного господарства,

²³ Контракт з компанією NUKEM Technologies GmbH (Німеччина) № NSI/2009/200-938 від 18.01.2010 (із змінами і доповненнями, внесеними додатковими угодами №№ 1-5).

а також силового обладнання, систем освітлення та зв'язку;

- *поводження з пошкодженим ядерним паливом:*

У 2013-2015 роках розроблено й погоджено з Держатомрегулювання **ряд технічних рішень, спрямованих на забезпечення можливості перевезення та безпечного зберігання пошкодженого ядерного палива в басейні витримки СВЯП-1;**

- *виведення з експлуатації ставка-охолоджувача:*

Необхідність здійснення робіт зі зняття з експлуатації ставка-охолоджувача ЧАЕС обумовлюється низкою технічних, фінансових та екологічних проблем, які виникли при функціонуванні цього водоймища в режимі проектної експлуатації. Основними факторами є відсутність необхідності утримувати об'єкт, що був створений для цілей промислового виробництва електроенергії. Крім того, з економічної точки зору утримання водоймища для водозабезпечення сучасних потреб ЧАЕС є технічно невиправданим, а враховуючи відпрацьований ресурс механізмів та обладнання, що забезпечують функціонування даного об'єкта, – надмірно збитковим.

На кінець березня 2016 року Держатомрегулювання погоджено **техніко-економічне обґрунтування (ТЕО) зняття з експлуатації водоймища-охолоджувача, виконувалися роботи із забезпечення радіаційно-екологічного моніторингу.**

За відсутності достатнього бюджетного фінансування заплановані роботи з виведення водоймища-охолоджувача з експлуатації не проводяться у визначеному обсязі.

❖ **Модернізація об'єктів інфраструктури** (електромережі, водо-, теплопостачання, пожежогашіння, телекомунікації тощо), **виведення з експлуатації та частковий демонтаж окремих систем і елементів енергоблоків, а також організаційно-технічні заходи з управління, експлуатації, технічного обслуговування, ремонту систем, що працюватимуть надалі, та забезпечення контролю за безпекою здійснюються в міру необхідності як у межах основної діяльності ДСП ЧАЕС, так і в рамках міжнародних проектів.**

Окремо слід зазначити, що Держатомрегулювання у листі від 17.03.2016 № 24-25/1687 поінформувало Рахункову палату, зокрема, про завершення етапу припинення експлуатації ЧАЕС.

Щодо остаточного закриття та консервації енергоблоків ЧАЕС:

У результаті заходів, вжитих ДСП ЧАЕС щодо припинення експлуатації блоків Чорнобильської АЕС, Держатомрегулювання **видано підприємству окремий дозвіл** (від 31.03.2015 серії ОД № 000040/8) на здійснення діяльності на етапі остаточного закриття та консервації блоків 1, 2 та 3 ЧАЕС.

При цьому вказаний дозвіл містить умову про те, що до надання блокам 1 і 2 статусу об'єктів із поводження з радіоактивними відходами заходи проекту "Остаточне закриття та консервація блоків 1, 2, 3 Чорнобильської АЕС" на цих блоках допускається виконувати в обмеженому обсязі.

Тобто у 2015 році розпочато II етап зняття з експлуатації ЧАЕС, який орієнтовно заплановано реалізувати до 2028 року.

Таким чином, вищевикладене свідчить про суттєві здобутки в реалізації заходів із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС. Водночас неповністю завершеними залишаються окремі заходи першого етапу, що мають важливе значення для реалізації чергових завдань, а саме:

- блоки 1, 2 не звільнено від пошкодженого ядерного палива, через що з них не знято статусу "ядерна установка" й, відповідно, наявні обмеження щодо виконання робіт з остаточного закриття та консервації;

- спорудження СВЯП-2 не завершено, що відтермінує початок робіт із перевезення відпрацьованого ядерного палива зі СВЯП-1, а також зумовлює необхідність здійснення додаткових заходів щодо підвищення рівня безпеки існуючого сховища;

- окремі об'єкти, призначені для поводження з радіоактивними відходами (ЗПРРВ і ПКПТРВ), не розпочали повноцінної роботи.

3.3. Результати діяльності щодо перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему

Завдання з перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему розв'язуються шляхом послідовного розроблення та виконання окремих планів, проектів і програм. Найбільш всеохоплюючим серед них є проект міжнародної технічної допомоги "План здійснення заходів на об'єкті "Укриття" (ПЗЗ), виконання якого передбачене Загальнодержавною програмою.

ПЗЗ передбачає виконання 22-х задач (додаток 2) і понад 200 заходів для підвищення безпеки та надійності конструкцій існуючого об'єкта "Укриття", **більшість з яких уже виконано, інші виконуються** (додаток 3).

Головним проектом ПЗЗ є створення Нового безпечного конфайнмента об'єкта "Укриття" (НБК).

Довідково. Конфайнмент – захисна споруда, що включає комплекс технологічного обладнання для вилучення із зруйнованого четвертого енергоблока ЧАЕС матеріалів, які містять ядерне паливо, поводження з радіоактивними відходами та інші системи, призначена для здійснення діяльності з перетворення цього енергоблока на екологічно безпечну систему та забезпечення безпеки персоналу, населення і довкілля.

Створення НБК передбачається в рамках двох пускових комплексів (ПК):

- ПК-1 НБК – проект, який передбачає:

- створення НБК;

- реконструкцію головного корпусу II черги ЧАЕС (енергоблоки 3, 4) з підсиленням і герметизацією будівельних конструкцій, що виконують функції огорожувального контуру НБК;

- ПК-2 НБК – інфраструктура для виконання демонтажу нестабільних конструкцій об'єкта "Укриття".

Станом на кінець березня 2016 року здійснювалася реалізація ПК-1 НБК, а за ПК-2 НБК розроблялися проектні рішення.

Довідково. Для всіх нестабільних конструкцій і зон, що підлягають демонтажу на ранніх етапах існування НБК, було визначено два етапи – "ранній" і "відкладений" демонтаж з урахуванням результатів передпроектних досліджень на майданчику.

"Ранній демонтаж" – це перший етап виконання першочергових робіт з демонтажу нестабільних конструкцій, який починається відразу після введення в експлуатацію НБК і повинен бути виконаний до кінця 2023 року.

"Відкладений демонтаж" – це другий етап виконання демонтажних робіт, які є продовженням "раннього демонтажу", і розпочинається відразу після закінчення першого етапу.

Щодо вилучення паливовмісних матеріалів та інших високоактивних відходів з об'єкта "Укриття" (у т. ч. роботи з моніторингу паливовмісних матеріалів і створення системи поводження з водою, що міститься всередині), за інформацією ДАЗВ²⁴, на сьогодні є тільки концептуальні рішення й попередні оцінки коштів та часу, потрібних на реалізацію цих рішень. Розв'язання проблеми планується шляхом створення в Україні геологічного сховища високоактивних відходів, яке має бути збудоване до 2035 року.

Разом з тим Державне агентство України з управління зоною відчуження зазначає, що вже сьогодні необхідно приступити до вирішення питань, пов'язаних з деградацією паливовмісних матеріалів та поводженням з рідкими радіоактивними відходами об'єкта "Укриття".

Створення Нового безпечного конфайнмента.

<i>Джерело фінансування:</i>	Чорнобильський фонд "Укриття";
<i>Вартість проекту:</i>	1 504 млн євро (1 424 млн євро + 80 млн євро як резерв на непередбачені витрати);
<i>Інженер:</i>	Група управління проектом (ГУП) – Bechtel (США); ДСП ЧАЕС;
<i>Підрядник (проектування-закупівлі-будівництво):</i>	спільне підприємство NOVARKA (Франція) у складі VINCI Construction Grands Projects – 50 відс. й Bouygues Travaux Publics – 50 відс.;
<i>Основні субпідрядники:</i>	CIMOLAI (Італія) – робочий проект та виготовлення сталевих конструкцій; PaR (США) – проектування та виготовлення системи основних кранів; OKYANUS (Туреччина) – проектування, постачання та встановлення обшивки;
<i>Термін реалізації проекту:</i>	початково визначений – 2005 рік; кінцевий – 30 листопада 2017 року.

Загальний строк відставання в реалізації проекту порівняно з початково визначеним терміном становить близько 12 років.

Ключові етапи поточного графіка контракту:

- початок робіт за контрактом – жовтень 2007 року;
- з'єднання східної та західної арок – липень 2015 року;
- завершення будівництва технологічної будівлі – березень 2017 року;

²⁴ Інформаційно-аналітичні матеріали, надіслані ДАЗВ до Мінприроди листом від 18.02.2016 № 01-478/4 (щодо підготовки парламентських слухань).

- початок операції з насування арки – листопад 2016 року;
- завершення будівництва, введення в експлуатацію – 30.11.2017.

За підсумками 2015 року обсяги будівництва за проектом становили:

- монтаж сталевих елементів конструкції арки:
  - складання східної арки: змонтовано 14 151 т металоконструкцій арки;
  - складання металевих конструкцій західної арки: змонтовано 15 179 т;
- монтаж обшивки арки виконано на **84,35 відс.:**
  - *східна арка:* загальний відсоток виконання – **97,29 відс.**, зовнішня обшивка – 99,64 відс., внутрішня обшивка – 92,59 відс.;
  - *західна арка:* загальний відсоток виконання – **74,41 відс.**, зовнішня обшивка – 74,98 відс., внутрішня обшивка – 73,29 відс.;
- монтаж повітроводів арки: змонтовано 32 413 кг повітроводів з нержавіючої сталі, що становить 73,7 відс. від проектного обсягу та 245 258 кг (74 відс.) повітроводів з вуглецевої сталі. Загальний відсоток монтажу повітроводів – **74 відс.;**
- демонтаж легкої покрівлі та плит перекриття західного та східного торців машзалу виконано на **70 відс.**, демонтаж покрівельних панелей виконано на 20,6 відс.;
- зведення технологічної будівлі та допоміжних споруд:
  - технологічна будівля: бетонування виконано на 70,4 відс., фактично змонтовано металоконструкцій – 74,9 відс.;
  - будівля електротехнічних пристроїв: бетонування виконано на 93 відс., фактично змонтовано металоконструкцій – 84,6 відсотка. Роботи на першому рівні виконано на 57,8 відс.;
- зовнішні інженерні мережі:
  - загальний прогрес з улаштування зовнішніх інженерних мереж (електропостачання, заземлення, освітлення) становить **98,1 відс.;**
  - загальний прогрес з улаштування зовнішніх інженерних мереж (питного водопроводу, протипожежного водопроводу, трубопроводів мережевої води, напірної каналізації, зливової каналізації, виробничої каналізації) – **24,4 відсотка.**

Отже, у 2015 році спільними зусиллями Асамблеї вкладників ЧФУ, ЄБРР, Уряду України та урядів країн-вкладників (донорів) Фонду досягнуто значного прогресу в створенні НБК.

Реконструкція головного корпусу II черги ЧАЕС (енергоблоки 3, 4) з посиленням та герметизацією будівельних конструкцій, виконуючих функції огорожувального контуру НБК.

Довідково. Обсяг робіт підрядника ПК-1 НБК (СП "НОВАРКА") – роботи з улаштування вузлів сполучення та герметизації з існуючими будівельними конструкціями II черги ЧАЕС, які виконуватимуть функції огорожувального контуру НБК після насування арки, проте підсилення цих конструкцій є відповідальністю ДСП ЧАЕС.

<i>Джерело фінансування:</i>	Чорнобильський фонд "Укриття";
<i>Вартість проекту:</i>	39,3 млн євро (освоєно близько 12 відс.);
<i>Підрядники:</i>	ПАТ "Київметробуд"; ПрАТ "Укренергомонтаж"; компанія "Укрбуд";
<i>Планові терміни:</i>	22.12.2014 – 20.05.2017.

У 2015 році виконувались:

- заходи щодо мобілізації персоналу, машин і механізмів;
- польові дослідження;
- підготовчі роботи (улаштування майданчиків складування, організація енергопостачання та освітлення, роботи з монтажу крана);
- проектні та будівельно-монтажні роботи, у тому числі щодо "Торцевих стін", ін.

Головними проблемами при виконанні робіт є високі радіоактивні поля та велика кількість непередбачуваних обставин, через що виникає потреба у частій зміні персоналу. У зв'язку з цим існує ризик затримки завершення будівництва, що, як наслідок, матиме негативний вплив на завершення самого НБК.

За даними ДСП ЧАЕС, на кінець березня 2016 року обсяг виконаних фізичних робіт становив близько 14 відс., проектування – 70 відс., загальний обсяг виконаних робіт за контрактом – 18 відсотків.

Отже, проведений аналіз засвідчив, що в результаті діяльності із перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему досягнуто значного прогресу, разом з тим поточні ризики проектів є також суттєвими і вимагають подальших конструктивних і прагматичних рішень.

Таким чином, поточний стан справ на майданчику Чорнобильської АЕС вказує на позитивні зміни та наявний прогрес у виконанні проектів, що обумовлено насамперед напруженою спільною роботою Асамблеї вкладників ЧФУ, ЄБРР, Уряду України, урядів країн-вкладників (донорів) Фонду, а також подальшим впровадженням рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття".

4. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХОДІВ ІЗ ЗНЯТТЯ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТА "УКРИТТЯ" НА ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНУ СИСТЕМУ

Законом України від 11.12.1998 № 309-XIV "Про загальні засади подальшої експлуатації і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему" встановлено, що:

- **державна підтримка** робіт з підготовки до зняття і зняття з експлуатації енергоблоків ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему повинна забезпечуватися відповідно до затвердженої в установленому

порядку **Загальнодержавної програми** зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему (стаття 5);

- **фінансування робіт** з підготовки до зняття і зняття з експлуатації енергоблоків ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, забезпечення радіаційної безпеки, медичного та біофізичного контролю персоналу ЧАЕС та підрядних організацій, що виконують роботи з підготовки до зняття і зняття з експлуатації енергоблоків ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, соціального захисту персоналу ЧАЕС і жителів міста Славутич **здійснюється за рахунок Державного бюджету України, міжнародної технічної допомоги та добровільних внесків юридичних або фізичних осіб та інших джерел, які не заборонені законом** (стаття 7).

Аналогічне положення щодо фінансування робіт містить і Загальнодержавна програма. При цьому нею, крім основних напрямів робіт із зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, визначено відповідні першочергові заходи, а також прогнозний обсяг фінансових ресурсів для їх виконання на 2010-2012 роки.

Починаючи з 2013 року, щороку визначається обсяг бюджетних коштів для продовження здійснення заходів, розпочатих відповідно до Загальнодержавної програми (законом про Державний бюджет України), **а також заходів, що реалізовуватимуться** (рішенням Кабінету Міністрів України²⁵).

Видатки на здійснення заходів з Державного бюджету України. У 2015 році на заходи, пов'язані із зняттям з експлуатації ЧАЕС та перетворенням об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, **використано 1 519,4** млн грн коштів державного бюджету, зокрема:

- **918,2** млн грн – на підтримку в безпечному стані енергоблоків та об'єкта "Укриття" та заходи щодо підготовки до зняття з експлуатації ЧАЕС²⁶ (КПКВК 2408120);

- **601,2** млн грн – на здійснення внесків України до Чорнобильського фонду "Укриття" та до Рахунку ядерної безпеки ЄБРР (КПКВК 2408040).

Довідково. На реалізацію вказаних заходів у 2013 році використано 803,1 млн грн, у 2014 році – 681,6 млн грн, у 2016 році заплановано спрямувати 1 599,4 млн гривень.

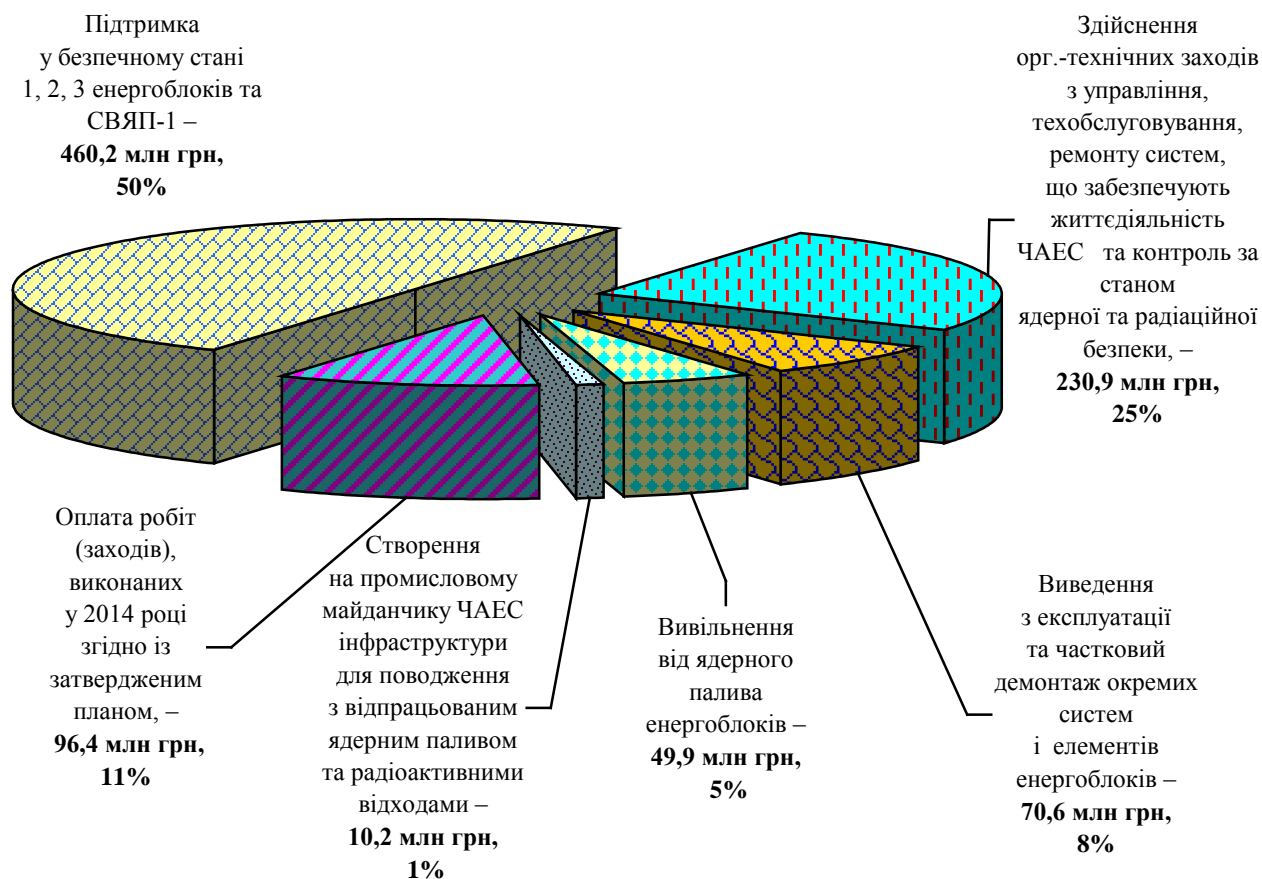
Тобто, як в і минулих роках, спостерігається тенденція до збільшення видатків Державного бюджету України на здійснення заходів із зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему.

Використання коштів державного бюджету, спрямованих на підтримку у безпечному стані енергоблоків, об'єкта "Укриття", а також підготовку до зняття з експлуатації ЧАЕС, здійснювалось у 2015 році за напрямками, наведеними в діаграмі 1.

²⁵ Зокрема, постанови Кабінету Міністрів України від 20.03.2013 № 166, від 16.04.2014 № 108, від 18.02.2015 № 59, від 16.09.2015 № 711, від 16.12.2015 № 1036, від 16.03.2016 № 181.

²⁶ У тому числі на оплату робіт (заходів), виконаних у 2014 році за цим напрямом.

Діаграма 1. Напрями використання коштів державного бюджету, спрямованих у 2015 році на підтримку у безпечному стані енергоблоків, об'єкта "Укриття", а також підготовку до зняття з експлуатації ЧАЕС

Внесок України до Чорнобильського фонду "Укриття", передбачений умовами Рамкової угоди, складається з майнової та грошової частини і становить **167,6** млн доларів США.

Постановою Кабінету Міністрів України 18.12.2002 № 1927²⁷ визначено розподіл суми внеску України до ЧФУ за роками (на 2002-2017 роки), який загалом становить **167,6** млн доларів США і відповідає умовам Рамкової угоди.

Станом на 01.01.2016 Україною здійснено внесок до ЧФУ (грошовий та майновий внесок) в обсязі **100,6** млн дол. США, у тому числі в 2015 році – **26,9** млн дол. США, або **601,2** млн грн, зокрема:

- майновий внесок – 45,1 млн дол. США (2015 рік – 0,9 млн дол. США, або 19,1 млн грн);

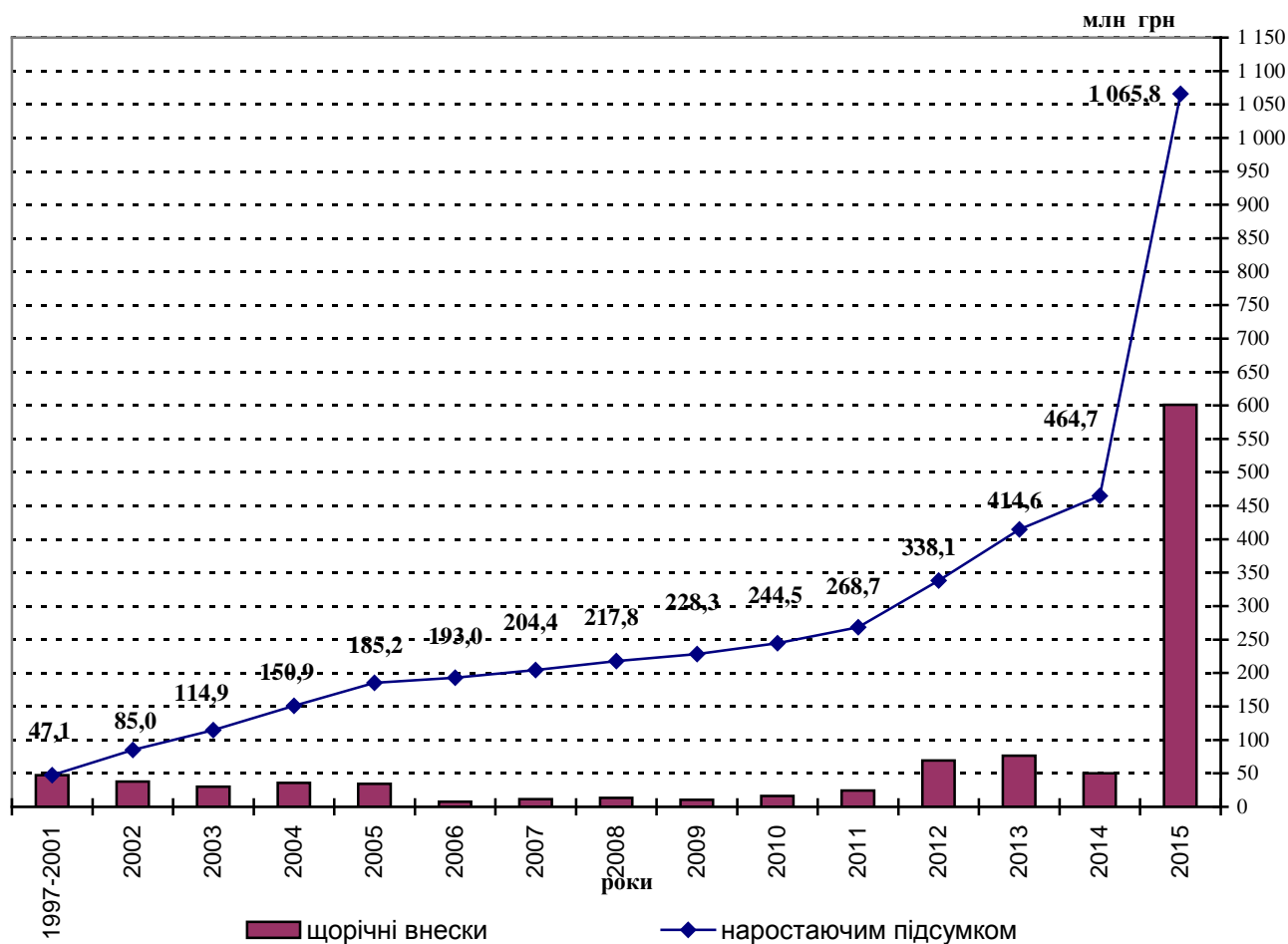
- грошовий внесок – 55,5 млн дол. США (2015 рік – 26,0 млн дол. США, або 582,1 млн гривень).

²⁷ Постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.2002 № 1927 "Про затвердження Порядку перерахування внеску України до Чорнобильського фонду "Укриття" (із змінами і доповненнями).

За фіксованого обсягу бюджетних призначень та через збільшення курсу долара нерезалізованими на кінець 2015 року залишаються зобов'язання України щодо здійснення внеску до ЧФУ на загальну суму **8,7** млн дол. США²⁸.

У цілому за час існування Чорнобильського фонду "Укриття" Україною здійснено грошових і майнових внесків (станом на 01.01.2016) на загальну суму **1 065,8** млн грн, динаміку сплати яких наведено на діаграмі 2.

Діаграма 2. Динаміка сплати Україною внесків до Чорнобильського фонду "Укриття" у 1997-2015 роках

При цьому, враховуючи затверджений Кабінетом Міністрів України розподіл суми внеску України до Чорнобильського фонду "Укриття", впродовж наступних двох років необхідно зробити внесок на загальну суму **67,0** млн дол. США, у тому числі:

- у 2016 році – **35,1** млн дол. США²⁹ як нерезалізований внесок на кінець 2015 року та черговий внесок;

- у 2017 році – **31,9** млн дол. США³⁰ як черговий внесок.

Внесок України до Рахунку ядерної безпеки передбачений умовами Угоди про грант (Проект ядерної безпеки Чорнобильської АЕС).

²⁸ Лист Мінприроди до Рахункової палати від 25.03.2016 № 5/1-11/2844-16.

²⁹ 948,0 млн грн за курсом на міжбанківському валютному ринку 1 дол. США = 27,0 гривні.

³⁰ 860,6 млн грн за курсом на міжбанківському валютному ринку 1 дол. США = 27,0 гривні.

Обсяги внесків України до РЯБ визначено такими рішеннями Кабінету Міністрів України:

- не більше загальної суми, еквівалентної **5,0** млн євро – розпорядженням від 27.12.2006 № 660-р (із змінами і доповненнями);

- **8,0** млн євро – розпорядженням від 22.10.2008 № 1344-р (із змінами і доповненнями);

- **106,6** млн грн (для сплати внеску в обсязі **3,6** млн євро)³¹ – розпорядженням від **24.02.2016 № 178-р**;

Довідково. Органами виконавчої влади опрацьовується питання можливості здійснення додаткового внеску до РЯБ в обсязі 1, 4 млн євро.

За інформацією ДАЗВ, упродовж **2006-2013** років Україною здійснено внесків до РЯБ на загальну суму **9,8** млн євро.

Окремо слід звернути увагу на невизначеність джерел фінансування експлуатації об'єктів інфраструктури майданчика Чорнобильської АЕС, які будуть побудовані у рамках міжнародної технічної допомоги.

Так, за орієнтовними розрахунками ДСП ЧАЕС, щорічна вартість експлуатації **НБК** становитиме близько **70** млн грн, заводу з переробки рідких радіоактивних відходів (**ЗПРРВ**) – **93** млн грн, промислового комплексу з поводження з твердими радіоактивними відходами (**ПКПТРВ**) – **56** млн гривень.

Міжнародна технічна допомога. Основна частина міжнародних проектів, які реалізуються на ЧАЕС, фінансуються з Чорнобильського фонду "Укриття" та Рахунку ядерної безпеки, зокрема:

➤ *за рахунок ЧФУ* реалізовується План здійснення заходів на об'єкті "Укриття", у межах якого втілюється проект "Новий безпечний конфайнмент".

Очікувана вартість виконання Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття" у 2015 році залишилася незмінною і становить **2 152** млн євро.

Водночас поза межами бюджету ПЗЗ та відкладеними залишаються роботи щодо:

- системи поводження з водою, що міститься всередині об'єкта "Укриття";
- моніторингу паливовмісних матеріалів;
- ПК-2 НБК "Інфраструктура для демонтажу нестабільних конструкцій об'єкта "Укриття".

Вартість НБК (ключового проекту в межах ПЗЗ) також залишається незмінною і становить **1 424** млн євро + **80** млн євро як резерв на непередбачені витрати (загалом **1 504** млн євро).

Разом з тим після проведення **Конференції зі збору коштів** (відбулася 29.04.2015 у м. Лондоні), метою якої було поповнення Чорнобильського фонду "Укриття" внесками на загальну суму **615** млн євро для продовження реалізації ПЗЗ та забезпечення спорудження НБК, **невирішеним остаточно залишається питання фінансового дефіциту в обсязі 52 млн євро;**

➤ *за рахунок РЯБ* реалізовується проект СВЯП-2, очікувана вартість якого становить **377,1** млн євро, у тому числі поточного етапу робіт

³¹ Лист Мінприроди до Рахункової палати від 25.03.2016 № 5/1-11/2844-16.

(дозвіл 2) – **255,0** млн євро.

Однак, за оцінкою в жовтні 2015 року вартості дозволу 2 (основна частина його обчислюється в доларах США), дефіцит фінансового ресурсу для завершення проекту становить **105** млн євро, що обумовлено несприятливою ситуацією з курсом обміну валют (євро/долар) і зростанням вартості робіт.

При цьому на засіданні Асамблеї донорів РЯБ, яке відбулося 11.12.2015 у м. Лондоні, відзначалося³², що припинення дії контракту фінансово є затратним, оскільки підрядник має право на компенсацію вартості вивезення його обладнання, персоналу, вартості розірвання договорів субпідряду й ін. Загалом такі виплати можуть перевищити **100** млн євро, а з урахуванням усіх витрат, здійснених за час виконання проекту, починаючи з 1999 року, обсяг втрат може сягнути **500** млн євро.

З огляду на зазначене на засіданні Асамблеї донорів РЯБ було запропоновано провести у квітні 2016 року конференцію зі збору коштів.

Таким чином, поряд із значними зусиллями, яких було докладено в 2015 році для усунення дефіциту фінансування проектів, та відповідними успіхами все ще мають місце загрози зупинення окремих важливих міжнародних проектів.

ВИСНОВКИ

1. У результаті спільних зусиль Асамблеї вкладників Чорнобильського фонду "Укриття", Європейського банку реконструкції та розвитку, Уряду України, урядів країн-вкладників (донорів) фонду та Федеративної Республіки Німеччина як головної країни Великої Сімки, а також впровадження рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття" у 2015 році досягнуто значного прогресу в реалізації міжнародних проектів, необхідних для зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему.

2. Уряди країн-вкладників під час здійснення контролю за управлінням міжнародними проектами (як і рекомендовано аудитом) втілили ініціативу щодо незалежного моніторингу чорнобильських проектів, який здійснюється компанією "Black&Veatch" (США), а також у рамках цієї діяльності та з метою розгляду можливостей надання необхідного додаткового фінансування для завершення спорудження нового сховища відпрацьованого ядерного палива (СВЯП-2) і сприяння процесу вводу в експлуатацію Нового безпечного конфайнмента (НБК) домоглися підготовки відповідних звітів.

3. Асамблея вкладників Чорнобильського фонду "Укриття" застосовувала прийоми і способи контролю, запропоновані міжнародним координованим аудитом, зокрема, щодо фінансових звітів Чорнобильського фонду "Укриття"; діяльності групи управління проектом "План здійснення заходів на об'єкті

---

³² За даними Звіту делегації України.

"Укриття", у тому числі поточних робіт з реалізації цього плану (виконання графіків, закупівель, ліцензування, ін.); дотримання умов контракту стосовно спорудження НБК, який з жовтня 2014 року передбачає фіксовану (незмінну) вартість будівництва.

4. Європейський банк реконструкції та розвитку також використовував підходи, запропоновані міжнародним координуваним аудитом, зокрема:

4.1. З метою організації проведення Асамблеї вкладників Чорнобильського фонду "Укриття" та інформування її членів (країн-донорів) на постійній основі (двічі на рік) надавав звітні матеріали про фінансовий стан фонду, реалізацію Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття" (у тому числі НБК), а також сприяв проведенню моніторингу чорнобильських проектів компанією "Black&Veatch" (США) та здійснював багатоступеневий контроль за витратами, графіками виконання робіт і закупівель тощо.

4.2. Забезпечив передачу повноважень від західних консультантів до українських фахівців (понад 80 відс. персоналу) та конструктивну співпрацю між учасниками проектів, у результаті чого практично завершено роботи зі створення заводу з переробки рідких радіоактивних відходів, а за проектом "Сховище відпрацьованого ядерного палива" (СВЯП-2) відновлено роботи, які не здійснювались впродовж 2007-2013 років, та досягнуто значного прогресу.

5. Завдяки значним зусиллям Європейського банку реконструкції та розвитку і Федеративної Республіки Німеччина як головуючої країни Великої Сімки, а також постійній увазі як світової спільноти, так і українського суспільства, обумовленої, зокрема і публічним контролем з боку Рахункової палати, у 2015 році усунуто загрозу зупинення будівництва НБК, що виникла через відсутність додаткових коштів у сумі 615 млн євро (заявлений внесок ЄБРР становить 350 млн євро, країн Великої Сімки та Європейської Комісії – 165 млн євро).

Спорудження НБК наближається до завершення. Так, у жовтні 2015 року завершено роботу зі з'єднання західної та східної арок, у грудні виконано переміщення західного моста системи основних кранів у зону очікування, у 2016 році здійснюються роботи з постачання елементів східного моста системи основних кранів та влаштування зовнішнього і внутрішнього простору.

Проте у 2015 році виник ризик зупинення реалізації проекту "Сховище відпрацьованого ядерного палива" (СВЯП-2) через дефіцит фінансового ресурсу в обсязі 105 млн євро, зумовлений несприятливою ситуацією з курсом обміну валют (євро/долар) і зростанням вартості робіт.

6. Кабінет Міністрів України спільно з Міністерством екології та природних ресурсів України й Державним агентством України з управління зоною відчуження у 2015 році в цілому забезпечував сприятливі умови для реалізації міжнародних проектів.

6.1. Відновлено роботу Спільного Комітету "Україна – Європейський банк реконструкції та розвитку", що сприяє поглибленню співпраці у питаннях організаційно-правового забезпечення реалізації спільних проектів.

6.2. Вирішено питання звільнення від оподаткування міжнародних проектів, які реалізуються на промисловому майданчику ДСП "Чорнобильська АЕС": прийнято Закон України від 23.04.2015 № 364-VIII "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей виконання проектів міжнародної технічної допомоги на Чорнобильській АЕС".

7. Як і в минулих роках, спостерігається тенденція до зростання видатків Державного бюджету України на здійснення заходів із подолання наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

7.1. У 2015 році діяльність ДСП "Чорнобильська АЕС" забезпечено додатковим фінансовим ресурсом на загальну суму 219,4 млн грн шляхом прийняття Закону України від 16.07.2015 № 639-VIII "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2015 рік", а також розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2015 № 1309-р "Про виділення у 2015 році коштів Міністерству екології та природних ресурсів для забезпечення фінансування у повному обсязі Чорнобильської атомної електростанції".

7.2. У рамках виконання взятих Україною міжнародних зобов'язань та за особливих для країни умов у 2015 році забезпечено внесок до Чорнобильського фонду "Укриття" у сумі 601,2 млн грн, що перевищує загальний обсяг таких виплат за 1997-2014 роки. Для сплати в 2016 році внесків до Чорнобильського фонду "Укриття" та Рахунку ядерної безпеки в Державному бюджеті України також передбачено 601,2 млн гривень.

Водночас через зміни офіційного курсу гривні до інших валют передбачених в бюджеті коштів на 2015 рік виявилось недостатньо, у зв'язку з чим станом на 01.01.2016 утворилася заборгованість за внесками до Чорнобильського фонду "Укриття" у сумі 8,7 млн дол. США, а також існує ризик повторення такої ситуації в 2016 році.

7.3. Вирішено питання щодо участі України в усуненні фінансової прогалини для завершення будівництва нового сховища відпрацьованого ядерного палива (СВЯП-2): Кабінетом Міністрів України прийнято розпорядження від 24.02.2016 № 178-р "Про виділення у 2016 році коштів для сплати Україною внеску до Рахунку ядерної безпеки Європейського банку реконструкції та розвитку", яким на зазначену мету передбачено 106,6 млн гривень.

7.4. Остаточне завершення та введення в експлуатацію заводу з переробки рідких радіоактивних відходів (ЗПРРВ) потребує вирішення питання щодо джерела фінансування, оскільки існуючий бюджет цього проекту (фінансується із Рахунку ядерної безпеки) обмежений сумою, визначеною у вже укладених контрактах.

7.5. За відсутності достатнього бюджетного фінансування заплановані роботи з виведення водоймища-охолоджувача з експлуатації (технологічна потреба в експлуатації відсутня з 2001 року) не проводяться у визначеному обсязі.

8. Існують ризики затримок введення в експлуатацію об'єктів інфраструктури, які будуються у рамках міжнародної технічної допомоги (НБК, СВЯП-2, ЗПРРВ,

промислового комплексу із поводження з твердими радіоактивними відходами (ПКПТРВ), у зв'язку з організаційними та фінансовими невизначеностями такого процесу.

9. Потребує вирішення питання введення в експлуатацію ПКПТРВ, оскільки "гарячі" випробування обладнання тривають з 2010 року, тобто понад 5 років.

10. Не поновлено робіт за проектом "Модернізація виробничих потужностей з подрібнення довгомірних відходів на ЧАЕС", які призупинено на початку 2014 року через закінчення терміну дії контракту (відставання в реалізації проекту – до трьох років). Водночас існуючі виробничі потужності не забезпечують виконання всіх завдань, пов'язаних із звільненням енергоблоків 1, 2 і 3 від спецвиробів.

11. У 2015 році ДСП "Чорнобильська АЕС" розпочато черговий II етап зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, який орієнтовно заплановано реалізувати до 2028 року, проте змін до Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, затвердженої Законом України від 15.01.2009 № 886-VI, не внесено, у зв'язку з чим подальший план дій відсутній.

12. Не відновлено в 2015 році системної та ефективної роботи Міжвідомчої комісії з комплексного розв'язання проблем Чорнобильської АЕС (не проведено жодного засідання), а також Міжвідомчої робочої групи з координації діяльності регулюючих органів під час видачі ліцензій на виконання робіт на об'єкті "Укриття" та із зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації (проведено одне засідання в лютому 2015 року), що ускладнює підтримання сприятливих організаційно-правових умов для реалізації проектів (програм) на Чорнобильській АЕС.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Поінформувати Верховну Раду України про результати аналізу стану виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття".

2. Відомості у формі рішення Рахункової палати про результати аналізу стану виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття" надіслати **Кабінету Міністрів України** та запропонувати розглянути такі питання:

- вжиття додаткових заходів, спрямованих на виконання постанови Верховної Ради України від 22.04.2015 № 348-VIII "Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Про зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, об'єкт "Укриття" та перспективи розвитку зони відчуження", зокрема, у частині:

- внесення змін до Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, затвердженої Законом України від 15.01.2009 № 886-VI;

- відновлення дієвої роботи Міжвідомчої комісії з комплексного вирішення

проблем Чорнобильської АЕС і Міжвідомчої робочої групи з координації діяльності регулюючих органів під час видачі ліцензій на виконання робіт на об'єкті "Укриття" та із зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації;

- своєчасного та повного забезпечення виконання зобов'язань України щодо здійснення внесків до Чорнобильського фонду "Укриття";

- посилення співпраці України та міжнародної спільноти для розв'язання проблем, пов'язаних, зокрема, із подальшою реалізацією проекту "Сховище відпрацьованого ядерного палива" (СВЯП-2); поновленням робіт за проектом "Модернізація виробничих потужностей з подрібнення довгомірних відходів на ЧАЕС"; завершенням робіт і введенням в експлуатацію заводу з переробки рідких радіоактивних відходів (ЗПРРВ); введенням в експлуатацію промислового комплексу із поводження з твердими радіоактивними відходами (ПКПТРВ);

- усунення причин, які можуть впливати на затримку введення в експлуатацію об'єктів інфраструктури, що будуються в рамках міжнародної технічної допомоги (НБК, СВЯП-2, ЗПРРВ, ПКПТРВ), у зв'язку з організаційними та фінансовими невизначеностями такого процесу.

3. Рішення Рахункової палати про результати аналізу стану виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття" надіслати Міністерству екології та природних ресурсів України та запропонувати розглянути питання:

- невідкладного завершення підготовки та узгодження змін і уточнень до Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС й перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, затвердженої Законом України від 15.01.2009 № 886, у частині визначення напрямів подальшої діяльності, їх пріоритетності, термінів виконання, обсягів і джерел фінансування;

- внесення до Кабінету Міністрів України пропозиції щодо усунення причин, які можуть впливати на затримку введення в експлуатацію об'єктів інфраструктури, що будуються в рамках міжнародної технічної допомоги (НБК, СВЯП-2, ЗПРРВ, ПКПТРВ), у зв'язку з організаційними та фінансовими невизначеностями такого процесу;

- налагодження конструктивної та продуктивної співпраці з усіма учасниками процесу реалізації проектів (програм) на Чорнобильській атомній електростанції, у тому числі з Міжвідомчою комісією з комплексного розв'язання проблем Чорнобильської АЕС та Міжвідомчою робочою групою з координації діяльності регулюючих органів під час видачі ліцензій на виконання робіт на об'єкті "Укриття" та із зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації.

4. Рішення Рахункової палати та Звіт про результати аналізу стану виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття" надіслати Державному агентству України з управління зоною відчуження і запропонувати вжити заходів щодо подальшого виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття", зокрема, щодо:

- невідкладного завершення підготовки змін до Загальнодержавної

програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС й перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, затвердженої Законом України від 15.01.2009 № 886, у частині визначення напрямів подальшої діяльності, їх пріоритетності, термінів виконання, обсягів і джерел фінансування;

- внесення до Міністерства екології та природних ресурсів України пропозиції щодо усунення причин, які можуть впливати на затримку введення в експлуатацію об'єктів інфраструктури, що будуються в рамках міжнародної технічної допомоги (НБК, СВЯП-2, ЗПРРВ, ПКПТРВ), у зв'язку з організаційними та фінансовими невизначеностями такого процесу.

Член Рахункової палати

М.Я. Шулежко

**Стан виконання рекомендацій
Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття"**

№ з/п	РЕКОМЕНДАЦІЇ	СТАН ВИКОНАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ
1. Спільні рекомендації Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття":		
АСАМБЛЕЇ КРАЇН-ВКЛАДНИКІВ:		
1	встановити конкретні контрольні критерії для проекту, які необхідно досягти перед тим, як узяти в подальшому додаткові фінансові зобов'язання	<p>Впроваджується.</p> <p>Асамблеєю вкладників Чорнобильського фонду "Укриття" забезпечується постійний контроль за дотриманням умов контракту щодо спорудження Нового безпечного конфайнмента, який з жовтня 2014 року передбачає фіксовану (незмінну) вартість будівництва.</p> <p>Зокрема, на кінець березня 2016 року вартість спорудження Нового безпечного конфайнмента залишається незмінною – 1 504 млн євро (1 424 млн євро + 80 млн євро) для непередбачуваних витрат, при цьому на цей час очікується використання резерву в обсязі 5,8 млн євро.</p>
2	підвищити підзвітність і прозорість фінансування проекту з боку Європейського банку реконструкції та розвитку	<p>Впроваджується.</p> <p>Асамблеєю вкладників Чорнобильського фонду "Укриття" затверджуються фінансові звіти фонду, які готуються та подаються Банком.</p>
3	заслухати консультантів щодо критичного розриву між оцінкою 2003 року та поточною вартістю НБК і затвердити основні переглянуті розрахунки оціночних витрат для підвищення прозорості таких розрахунків та довіри до них з боку країн-вкладників	<p>Впроваджується.</p> <p>Асамблеєю вкладників Чорнобильського фонду "Укриття" на постійній основі здійснюється:</p> <ul style="list-style-type: none"> - аналіз звітів, підготовлених компанією "Black&Veatch" (США) у межах моніторингу чорнобильських проектів; - заслуховування звітів Банку про управління фондом, а також звітів групи управління проектом щодо стану реалізації проекту "План здійснення заходів на об'єкті "Укриття", у тому числі стосовно спорудження Нового безпечного конфайнмента. <p>Значну увагу Асамблеї приділено питанням, пов'язаним із наповненням та використанням ресурсів фонду (пошуку нових вкладників та донорів, відстеженням сплати заявлених внесків, визначенням принципів</p>

№ з/п	РЕКОМЕНДАЦІЇ	СТАН ВИКОНАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ
		напрямків діяльності, уповноваженням на виплату грантів, ін.), а також дотриманням графіків виконання робіт та закупівель, ліцензуванням, будівництвом основної металевої конструкції конфайнмента, "торцевих стін" та допоміжних споруд тощо.
4	доручити незалежному контрольному органу здійснити аудиторську діяльність відповідно до Міжнародного кодексу етики Міжнародної Федерації бухгалтерів щодо фінансового аудиту ПЗЗ та управлінських аудитів з постійним оновленням інформації про них	<p>Впроваджується.</p> <p>Асамблеєю вкладників Чорнобильського фонду "Укриття" розглянуто та затверджено фінансовий звіт Чорнобильського фонду "Укриття" за 2014 рік, який надавався ЄБРР разом із відповідними поясненнями та звітом незалежних аудиторів (аудиторська компанія Deloitte, м. Лондон).</p> <p>Крім того, компанією "Black&Veatch" у межах моніторингу чорнобильських проектів щомісяця готуються звіти для Банку та асамблей Чорнобильського фонду "Укриття" і Рахунку ядерної безпеки, які містять відомості про витрати цих фондів, а також стан дотримання графіків виконання відповідних проектів.</p>
5	враховуючи аналогічний характер проблем, які виникають при спорудженні об'єктів, що фінансуються в Україні за рахунок коштів ЧФУ і РЯБ, ВОФК вважають за доцільне розглянути питання оптимізації адміністрування цих фондів шляхом об'єднання ГУП для виконання завдань на ЧАЕС, що дасть можливість у майбутньому отримати фінансові переваги від скорочення адміністративних витрат	<p>Впроваджується.</p> <p>Асамблеєю вкладників Чорнобильського фонду "Укриття" на постійній основі вживаються заходи з контролю щодо діяльності Групи управління проектом, у тому числі шляхом розгляду та погодження її структури, а також бюджету.</p>
вимоги від ЄБРР та зобов'язати його:		
6	двічі на рік надавати Асамблеї донорів всебічний комплексний звіт, у якому повинна міститися детальна оцінка вартості та графік завершення проекту. Зазначена вище інформація повинна в оптимальні строки надаватися країнам-донорам завчасно до чергового засідання	<p>Впроваджується.</p> <p>З метою організації проведення Асамблеї вкладників Чорнобильського фонду "Укриття" та інформування її членів (країн-донорів) ЄБРР на постійній основі (двічі на рік) надавав звітні матеріали стосовно фінансового стану фонду, реалізації Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття" (у тому числі Нового безпечного конфайнмента), а також сприяв проведенню моніторингу чорнобильських проектів компанією "Black&Veatch" (США) та здійснював багатоступеневий контроль за витратами, графіками виконання робіт і закупівель тощо.</p>

№ з/п	РЕКОМЕНДАЦІЇ	СТАН ВИКОНАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ
7	поліпшити співробітництво та координацію з іншими сторонами, залученими до проектів будівництва СВЯП-2 та ЗПРРВ. Підприємцям і замовникам необхідно віднайти прагматичне рішення за умов обмежених часових рамок та якомога скоріше представити країнам-донорам повністю ліцензоване, безпечне та ефективне у вартісному виразі рішення	<p>Впроваджується.</p> <p>Європейський банк реконструкції та розвитку налагодив конструктивну і прагматичну співпрацю між учасниками проектів у результаті якої практично завершено роботи зі створення заводу з переробки рідких радіоактивних відходів, а за проектом "Нове сховище відпрацьованого ядерного палива" (СВЯП-2) відновлено роботи, які не здійснювались упродовж 2007-2013 років, та досягнуто значного прогресу.</p>
8	забезпечити належне управління проектом і приведення організаційної структури ГУП у відповідність з пропозиціями управлінського аудиту щодо чіткого структурування або реструктурування обсягів відповідальності та гарантування якості з боку підрядників, забезпечити жорсткий контроль за графіком, витратами й подоланням ризиків	<p>Впроваджується.</p> <p>Європейський банк реконструкції та розвитку здійснює багатоступеневий контроль за витратами (у тому числі на утримання груп управління проектами), графіками виконання робіт і закупівель, а також подоланням ризиків проектів.</p>
9	забезпечити поступову передачу повноважень від західних консультантів до українських фахівців на виконання рекомендацій, зазначених в аудиторському звіті консультантів від 2007 року	<p>Впроваджується.</p> <p>ЄБРР забезпечив передачу повноважень від західних консультантів до українських фахівців (понад 80 відс. персоналу).</p> <p>Крім того, за сприяння ЄБРР компанією "Black&Veatch" (США) проводиться моніторинг чорнобильських проектів, у межах якого приділяється увага діяльності групи управління проектом.</p>
10	необхідно представити незалежне схвалення оціночної вартості етапу будівництва, як тільки буде визначено детальний проект "Укриття"	<p>Впроваджується.</p> <p>ЄБРР забезпечується постійний контроль за дотриманням умов контракту щодо спорудження Нового безпечного конфайнмента, який з жовтня 2014 року передбачає фіксовану (незмінну) вартість будівництва.</p> <p>Зокрема, на кінець березня 2016 року вартість спорудження Нового безпечного конфайнмента залишилась незмінною – 1 504 млн євро (1 424 млн євро + 80 млн євро) для непередбачуваних витрат, при цьому на цей час очікувалося використання резерву обсягом 5,8 млн євро.</p> <p>За сприяння ЄБРР компанією "Black&Veatch" (США) проводиться моніторинг чорнобильських проектів.</p>

№ з/п	РЕКОМЕНДАЦІЇ	СТАН ВИКОНАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ
11	провести аудит реалізації проекту та процедур ГУП одночасно (на етапі будівництва), щоб можна було відреагувати на виникаючі проблеми на ранній стадії	Впроваджується. За сприяння ЄБРР компанією "Black&Veatch" (США) проводиться моніторинг чорнобильських проектів.
УРЯДУ УКРАЇНИ:		
12	забезпечити послідовність керівництва основних українських організацій, які відповідають за всі ключові рішення України щодо проекту	Впроваджується. Кабінетом Міністрів України спільно з Мінприроди й ДАЗВ у 2015 році забезпечувалися сприятливі умови для реалізації міжнародних проектів, зокрема: - відновлено роботу Спільного Комітету "Україна – Європейський банк реконструкції та розвитку", що сприяє поглибленню співпраці у питаннях організаційно-правового забезпечення реалізації спільних проектів; - вирішено питання звільнення від оподаткування міжнародних проектів, які реалізуються на промисловому майданчику ДСП "Чорнобильська АЕС": прийнято Закон України від 23.04.2015 № 364-VIII "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей виконання проектів міжнародної технічної допомоги на Чорнобильській АЕС".
УРЯДАМ КРАЇН ВКЛАДНИКІВ ЧФУ:		
13	з метою виконання своїх зобов'язань з поповнення фонду вимагати від Асамблеї вкладників та ЄБРР комплексний звіт про реалізацію Плану здійснення заходів як основу для результативного контролю та управління ЧФУ	Впроваджується. Уряди країн-вкладників під час здійснення контролю за управлінням міжнародними проектами (як і рекомендовано аудитом) втілили ініціативу щодо незалежного моніторингу чорнобильських проектів, який здійснюється компанією "Black&Veatch" (США), а також у рамках цієї діяльності та з метою розгляду можливостей надання необхідного додаткового фінансування для завершення спорудження Нового сховища відпрацьованого ядерного палива (СВЯП-2) й сприяння процесу введення в експлуатацію Нового безпечного конфайнмента (НБК) домоглися підготовки відповідних звітів. Крім того, Банком надаються звітні матеріали щодо фінансового стану фонду, реалізації Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття", у тому числі про спорудження НБК.

№ з/п	РЕКОМЕНДАЦІЇ	СТАН ВИКОНАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ
2. Рекомендації Рахункової палати за результатами національного аудиту Кабінету Міністрів України :		
<i>вжити заходів щодо:</i>		
14	внесення відповідних змін до Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему в частині визначення напрямів подальшої діяльності для зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" в екологічно безпечну систему, їх пріоритетності, термінів виконання, обсягів і джерел фінансування	<p>Впроваджується.</p> <p>Мінприроди спільно з Державним агентством України з управління зоною відчуження продовжується робота з узгодження із зацікавленими відомствами законопроекту про внесення змін до Закону України "Про Загальнодержавну програму зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему".</p>
15	забезпечення дієвості Міжвідомчої комісії з комплексного вирішення проблем Чорнобильської АЕС і Міжвідомчої робочої групи з координації діяльності регулюючих органів під час видачі ліцензій на виконання робіт на об'єкті "Укриття" та із зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації	<p>Впроваджується.</p> <p>У рамках відновлення роботи Міжвідомчої комісії з комплексного розв'язання проблем Чорнобильської АЕС відповідно до доручення Прем'єр-міністра України від 10.07.2015 № 29159/0/1-15 наказом Мінприроди від 27.08.2015 № 306 створено Міжвідомчу робочу групу з розроблення проекту концепції удосконалення управління зоною відчуження і зоною безумовного (обов'язкового) відселення.</p> <p>Проте слід зазначити, що в 2015 році не стала системною робота Міжвідомчої комісії з комплексного розв'язання проблем Чорнобильської АЕС (не проведено жодного засідання), як і Міжвідомчої робочої групи з координації діяльності регулюючих органів під час видачі ліцензій на виконання робіт на об'єкті "Укриття" та із зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації (проведено одне засідання у лютому 2015 року).</p>
16	своєчасного та повного забезпечення виконання зобов'язань України щодо здійснення внесків до Чорнобильського фонду "Укриття"	<p>Впроваджується.</p> <p>У рамках виконання взятих Україною міжнародних зобов'язань та за особливих для країни умов у 2015 році забезпечено внесок до Чорнобильського фонду "Укриття" у сумі 601,2 млн грн, що перевищує загальний обсяг таких виплат за 1997-2014 роки. Для сплати у 2016 році внесків до Чорнобильського фонду "Укриття" та Рахунку ядерної безпеки в Державному бюджеті України також передбачено 601,2 млн гривень.</p>

№ з/п	РЕКОМЕНДАЦІЇ	СТАН ВИКОНАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ
		<p>Водночас через зміни офіційного курсу гривні до інших валют, передбачених у бюджеті коштів на 2015 рік виявилось недостатньо, у зв'язку з чим станом на 01.01.2016 утворилась заборгованість за внесками до Чорнобильського фонду "Укриття" у сумі 8,7 млн дол. США.</p>
17	<p>посилення співпраці України та міжнародної спільноти для розв'язання проблем, що виникли внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, зокрема, пов'язаних із подальшою реалізацією Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття" (Shelter Implementation Plan – SIP) для перетворення зруйнованого 4-го енергоблока (об'єкт "Укриття") в екологічно безпечну систему; поведженням із відпрацьованим ядерним паливом; дезактивацією території; поведженням із радіоактивними відходами; моніторингом навколишнього середовища, у тому числі і в рамках виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами - членами (ратифікована Україною 16.09.2014);</p>	<p>Впроваджується.</p> <p>Завдяки значним зусиллям Європейського банку реконструкції та розвитку і Федеративної Республіки Німеччина як головної країни Великої Сімки, а також постійній увазі як світової спільноти, так і українського суспільства, обумовленої, зокрема, й публічним контролем з боку Рахункової палати, у 2015 році усунуто загрозу зупинення будівництва Нового безпечного конфайнмента через відсутність додаткових коштів у сумі 615 млн євро, заявлений внесок Банку становить 350 млн євро, країн Великої Сімки та Європейської Комісії – 165 млн євро.</p> <p>Разом з тим Урядом України здійснювалися заходи щодо підтримки сприятливих умов для реалізації міжнародних проектів в Україні, зокрема, відновлено роботу Спільного Комітету "Україна – ЄБРР", забезпечено участь делегації України в засіданнях Асамблеї вкладників Чорнобильського фонду "Укриття", Асамблеї донорів, прийняті розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.10.2015 № 1072-р та від 28.10.2015 № 1113-р).</p>
18	<p>удосконалення системи управління виконанням робіт із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС і перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, а також системи управління коштами Державного бюджету України, які спрямовуються на зазначені цілі</p>	<p>Виконано.</p> <p>Відновлено роботу Спільного Комітету "Україна – Європейський банк реконструкції та розвитку", що сприяє поглибленню співпраці в питаннях організаційно-правового забезпечення реалізації спільних проектів.</p> <p>Вирішено питання звільнення від оподаткування міжнародних проектів, які реалізуються на промисловому майданчику ДСП "Чорнобильська АЕС": прийнято Закон України від 23.04.2015 № 364-VIII "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей виконання проектів міжнародної технічної допомоги на Чорнобильській АЕС".</p> <p>У 2015 році діяльність ДСП "Чорнобильська АЕС" забезпечено додатковим фінансовим ресурсом на загальну суму 219,4 млн грн шляхом прийняття Закону України від 16.07.2015 № 639-VIII "Про внесення змін до Закону України</p>

№ з/п	РЕКОМЕНДАЦІЇ	СТАН ВИКОНАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ
		<p>"Про Державний бюджет України на 2015 рік", а також розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2015 № 1309-р "Про виділення у 2015 році коштів Міністерству екології та природних ресурсів для забезпечення фінансування у повному обсязі Чорнобильської атомної електростанції".</p> <p>Також суттєвим у контексті вдосконалення системи управління виконанням робіт із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС і перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, а також системи управління коштами державного бюджету, які спрямовуються на зазначені цілі, є затвердження та впровадження ДСП "Чорнобильська АЕС" Програми реалізації етапу остаточного закриття і консервації блоків № 1, 2, 3 Чорнобильської АЕС.</p> <p>Ця Програма деталізує і конкретизує діяльність зі зняття з експлуатації на етапі остаточного закриття і консервації, що передбачено в Загальнодержавній програмі зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему (затверджена Законом України від 15.01.2009 № 886-VI), містить план-графік робіт ДСП ЧАЕС, який ґрунтується на аналізі взаємного впливу робіт на майданчику, попередню оцінку потреби в трудових і фінансових ресурсах, а також опис організаційно-технічних заходів.</p>
зобов'язати:		
19	Міністерство екології та природних ресурсів України та Державне агентство України з управління зоною відчуження вжити заходів щодо усунення виявлених недоліків і забезпечення надалі виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття"	<p>Виконано.</p> <p>Кабінет Міністрів України врахував рекомендацію Рахункової палати та доручив Мінприроди разом з Мінфіном, Мін'юстом, Мінекономрозвитку та Держатомрегулювання вжити заходів щодо усунення недоліків і забезпечити виконання рекомендацій у повному обсязі (доручення від 14.03.2015 № 8736/1/1-15).</p>

ГОЛОВНІ ЗАДАЧІ

Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття"

МЕТА 1. Зменшення вірогідності обвалення (структурна стабілізація)

- Задача 1. Інтеграція та мобілізація проекту зі стабілізації та захисту.
- Задача 2. Стабілізація та захист західної ділянки.
- Задача 3. Стабілізація та захист балки "Мамонт" та південної ділянки.
- Задача 4. Стабілізація та захист східної та північної ділянки.
- Задача 5. Стабілізація даху, опор та покриття.
- Задача 6. Структурні дослідження та моніторинг.
- Задача 7. Геотехнічні дослідження.
- Задача 8. Оцінка сейсмічності та моніторинг.

МЕТА 2. Зменшення наслідків обвалення

- Задача 9. Аварійна готовність.
- Задача 10. Поводження з пилом.
- Задача 11. Аварійна система пилопригнічування.

МЕТА 3. Підвищення ядерної безпеки

- Задача 12. Критичність та ядерна безпека.
- Задача 13. Поводження з водою, що міститься всередині об'єкта "Укриття"
- Задача 14. Характеризація паливовмісних матеріалів (ПВМ).

МЕТА 4. Підвищення безпеки персоналу та безпеки навколишнього середовища

- Задача 15. Програма радіологічного захисту.
- Задача 16. Технічна безпека, протипожежний і фізичний захист.
- Задача 17. Інтегрована система моніторингу.
- Задача 18. Інтегрована база даних (управління конфігурацією).

МЕТА 5. Стратегія та вивчення для перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему

- Задача 19. Стратегія видалення паливовмісних матеріалів та поведження з радіоактивними відходами.
- Задача 20. Розроблення технології видалення паливовмісних матеріалів.
- Задача 21. Стратегія безпечного конфайнмента.
- Задача 22. Створення конфайнмента для демонтажу та видалення ПВМ.

**Узагальнена інформація
про стан виконання плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття"
(на кінець березня 2016 року)**

Протягом першої фази ПЗЗ (1998-2000 роки) виконано такі заходи:

- інженерна стадія (*першочергові проекти по пакетах А, В, С, Д*);
- дослідження ризиків обвалення, пилу, критичності, води об'єкта "Укриття" та паливовмісних матеріалів;
- підготовчі роботи для фази 2;
- стабілізація західних опор балок Б1, Б2;
- закупівлі для фази 2;
- розроблення стратегій і концептуальних проектів.

У перехідний період (із середини 2000 року до початку 2001 року) прийнято такі програмні рішення:

- П1 – стратегія стабілізації та екранування (ключове) – *травень 2000 року*;
- П2 – стратегія стабілізації покрівлі, конструкцій та опор – *грудень 2000 року*;
- П3 – звіт про стан будівельних конструкцій і система контролю стану будівельних конструкцій – *грудень 2000 року*;
- П4 – система сейсмічного контролю – *грудень 2000 року*;
- П6 – рішення щодо поводження з водою, що міститься всередині об'єкта "Укриття" – *грудень 2000 року*;
- П7 – попереднє рішення щодо стратегії вилучення паливовмісних матеріалів та поводження з відходами – *грудень 2000 року*;
- П9 – рішення про прототип – *червень 2001 року (не ухвалено ЄБРР)*;
- П10 (ключове) – стратегія безпечного конфайнмента – *березень 2001 року*.

У другій фазі ПЗЗ (з початку 2001 року), яка стосується проектування та будівництва об'єктів:

➤ **здійснено такі заходи:**

- модернізовано систему пилопригнічення;
- стабілізаційні заходи;
- реконструйовано систему "БАЙПАС" ВТ-2;
- видалено берму піонерної стіни;
- відремонтовано легку покрівлю, влаштовано фіззахист на шляху доступу, передано 80 відс. навантаження від покрівлі об'єкта "Укриття" на металеві конструкції підсилення;
- реконструйовано каналізаційні очисні споруди м. Прип'ять. 1-й пусковий комплекс;

➤ **введено в експлуатацію:**

- каналізаційну насосну станцію і саншлюз на відмітці 5.800;
- реабілітаційний центр;
- центр підготовки персоналу;

- об'єкти малої будівельної бази;
- санпропускник на 1430 місць;
- водозабірні свердловини;
- майданчик під будівництво НБК;
- інтегровану базу даних об'єкта "Укриття";
- вимірний комплекс для характеристики рідких радіоактивних відходів (твердих радіоактивних відходів) об'єкта "Укриття";
- систему протипожежного захисту об'єкта "Укриття";
- інтегровану автоматичну систему контролю об'єкта "Укриття";
- систему фізичного захисту та контролю доступу;
- нову вентиляційну трубу та супутні системи II черги ЧАЕС;
- зовнішній блискавкозахист системи фізичного захисту та контролю доступу об'єкта "Укриття" ДСП ЧАЕС;

➤ **виконуються роботи щодо:**

- проектування, будівництва, введення в експлуатацію Нового безпечного конфайнмента (НБК);
- реконструкції головного корпусу II черги ЧАЕС (енергоблоки 3, 4) з підсилення і герметизації будівельних конструкцій, що виконують функції огорожувального контуру НБК;

➤ **роботи, відкладені через відсутність бюджету ПЗЗ:**

- створення системи поводження з водою, що міститься всередині об'єкта "Укриття";
- моніторинг паливовмісних матеріалів;
- ПК-2 НБК "Інфраструктура для демонтажу нестабільних конструкцій об'єкта "Укриття".